

VESAYETE İLİŞKİN OLANLAR DIŞINDA TÜRK MEDENİ KANUNU'NDA YER ALAN ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ

*Non-Contentious Affairs in Turkish Civil Code other than the ones
Related to Guardianship*

Cenk AKİL*

ÖZET

Medeni yargı, Roma hukukundan bu yana kendi içinde çekişmeli ve çekişmesiz yargı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Çekişmesiz yargı pek çok ülkede ayrı bir usul kanunda düzenlenmiştir ya da çekişmeli yargıyı da düzenleyen aynı kanun içerisinde farklı bir başlık altında düzenlenmiştir. Çekişmesiz yargının niteliğinin ne olduğu konusunda onun yargısal bir faaliyet, idarî bir faaliyet ve hem yargısal hem idarî bir faaliyet olduğu görüşleri ileri sürülmüştür. Çekişmesiz yargının yargısal bir faaliyet olduğu görüşü giderek yaygınlık kazanmaktadır. Çekişmeli yargı ile çekişmesiz yargıyı birbirinden ayırmak için çeşitli kriterler ileri sürülmüştür. Bunların başlıcaları ihtilaf yokluğu kriteri, sübjektif hakların yokluğu kriteri, re'sen harekete geçme kriteri, önleyici tesir kriteri ve inşâî tesir kriteridir. Hukukumuzda çekişmesiz yargı işleri ilk kez 12.1.2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile bir çatı altında toplanmıştır. Çalışmada vesayete ilişkin olan dışında Türk Medeni Kanunu'nda yer alan çekişmesiz yargı işleri ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: Medeni usul hukuku, Hukuk Muhakemeleri Kanunu, çekişmeli yargı, çekişmesiz yargı, yargısal faaliyet, idarî faaliyet

* Dr. (akilcenk@hotmail.com).

ABSTRACT

Since Roman Law, civil procedure has been divided into two parts as the “non-contentious jurisdiction” and the “contentious jurisdiction”. In many countries, non-contentious jurisdiction is regulated either by separate judicial code or as a separate title under the law on the contentious jurisdiction. Different ideas have been put forward regarding the nature of the non-contentious jurisdiction; such as being a judicial activity, being an administrative activity or being both a judicial and an administrative activity. The idea stating that ex parte proceeding is a judicial activity is gradually becoming widespread. Different criteria have been put forward in order to distinguish the contentious jurisdiction from the non-contentious jurisdiction. The primary ones of these criteria are the criterion of non-existence of conflict, the criterion of non-existence of subjective rights, the criterion of inquisitorial system, the criterion of preventive influence and the criterion of constitutive impact influence. The matters of non-contentious jurisdiction have been gathered together first in our law with the Code of Civil Procedure Number 6100 and dated 12.01.2011. This study examines non-contentious jurisdiction in the Turkish Civil Code except those in the guardianship.

Key Words: Law of Civil Procedure, Code of Civil Procedure, contentious jurisdiction, non-contentious jurisdiction, judicial activity, administrative activity

GİRİŞ

Çekişmesiz yargı işleri uygulamada tam olarak bilinmediğinden ve zaman zaman bazı çekişmesiz yargı işleri dava gibi görüldüğünden, 12.1.2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile çekişmesiz yargı işleri ilk defa usul kanunumuzda tüketici olmamakla birlikte bir madde altında toplanmıştır. Böylelikle uygulamada çekişmesiz yargıya ait olan işlere ilişkin tereddütlerin giderilmesi amaçlanmıştır¹. Bu yapılırken önce çekişmesiz yargı işlerinin tayininde kullanılacak kriterlere yer verilmiş; daha sonra da çekişmesiz yargı işi olduğu konusunda üzerinde uzlaşma sağlanmış olan işler sıralanmıştır. Bununla birlikte bu düzenleme biçimine yönelik

¹ Pekcanitez / Atalay / Özekes, s. 90.

eleştiriler de ileri sürülmüştür². Çekişmesiz yargının nasıl düzenlenmesi gerektiği kadar niteliğinin ne olduğu üzerinde de görüş birliğine varılamamıştır. Çekişmesiz yargı işleri yargısal faaliyet yahut idari faaliyet sayanlar olduğu gibi karma görüş niteliğinde kısmen yargısal kısmen adli faaliyet olarak görülenler de olmuştur. Çalışmamızda önce çekişmesiz yargının niteliği hakkında bugüne kadar ileri sürülen görüşlere değinilecek; daha sonra çekişmeli yargıyı çekişmesiz yargıdan ayırmaya yarayan kriterler üzerinde durulacaktır. Bunu takiben Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yer alan Türk Medeni Kanunu'nun vesayete ilişkin olanlar dışındaki çekişmesiz yargı işleri hakkında teker teker bilgi verilecektir. Türk Medeni Kanunu'nun vesayete ilişkin çekişmesiz yargı işleri³ ise ayrı bir çalışmanın konusu yapılacaktır.

I-GENEL OLARAK

Medeni yargının konusunu hukuk mahkemelerinin özel hukuk alanındaki yargısal faaliyetleri oluşturur. Medeni yargı kendi içinde çekişmeli ve çekişmesiz yargı (nizasız kaza)⁴ olmak üzere ikiye ayrılmaktadır⁵. Diğer bir deyişle, çekişmesiz yargı da medeni yargının bir parçasıdır⁶.

Çekişmeli yargı, öğretide dar ve geniş anlamda olmak üzere iki şekilde tanımlanmaktadır. Dar anlamda çekişmesiz yargı ile çekişmeli yargı işleri dışında kalan ve şeklen mahkemelerce görülen genelde karara bağlanması istenen bir talep ya da olgu veya durumun tespiti ya da bildirilmesi biçiminde somutlaşan işler kastedilmektedir⁷. Buna karşılık, geniş anlamda

² Bkz. örneğin Karslı, s. 82.

³ Çekişmesiz yargıya dâhil olan vesayete ilişkin işlerine şu örnekler verilebilir: Türk Medeni Kanunu m. 398, I; 399, 400, I; 402, 404, 411, 412, 413, 414, 415, 419, 420, 421, 422, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 438, 439, 443, 444, 451, II; 453, 454, III; 457, 458, II; 459, 461, 462, 463, 464, 470, 472, 474, 475, 476, 477, II-III; 478, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 490, 491. Eski Medeni Kanun'un yürürlükte olduğu dönem bakımından karşı. Kuru, Nizasız Kaza, s. 82.

⁴ Çekişmesiz yargının tarihsel kökeninin Roma hukukundaki "*jurisdictio voluntaria*"ya dayandığı ifade edilmiştir. Bkz. Nikisch, s. 47; Pikart / Henn s. 4; Lent / Habscheid, s. 18; Baermann, s. 373-421), s. 374; Guldener, s. 7; Staehlin, s. 12; Kuru, Nizasız Kaza, s. 44. Karş. Wettstein s. 11.

⁵ Kuru / Arslan / Yılmaz, s. 59.

⁶ Üstündağ, Ders Kitabı, s. 37; Grunsky, s. 7; Musialak, s. 353; Rosenberg / Schwab / Gottwald, s. 73. Belirtmek gerekir ki, Rosenberg münferiden yayınladığı Alman Medeni Usul Hukuku isimli eserin daha önceki baskılarında çekişmesiz yargının idari bir faaliyet olduğunu savunmuştu (Rosenberg, s. 52).

⁷ Tanrıver, Armağan, s. 2015.

çekişmesiz yargı, dar anlamda çekişmesiz yargı işlerinin yanı sıra özel hukuka ilişkin işlemleri bizzat düzenlemek veya onaylamak suretiyle, onlara resmîyet kazandırma işi, terekeye ilişkin işler, nüfus sicili, tapu sicili, gemi sicili ve ticaret sicili gibi resmi sicillerin tutulmasıyla bir takım tescil işlerini de kapsamaktadır⁸. Kanımızca geniş anlamda çekişmesiz yargı, çekişmesiz yargıyı daha iyi tarif etmekte ve özellikle teorik olarak idarî faaliyete yakın olan işleri de kapsamına almakla pozitif hukuk bakımından daha isabetli sonuçlara ulaşmaktadır.

Çekişmesiz yargı Türk hukukunda ilk kez 12.1.2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun⁹ 382 ve devamı maddelerindeki düzenleme ile bir çatı altında toplanmıştır. Ancak bu yapılırken Almanya¹⁰ yahut Avusturya'da¹¹ olduğu gibi ayrı bir çekişmesiz yargı yasası kabul edilmemiş; bunun yerine temel yasa niteliğindeki Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun içerisinde "Dokuzuncu Kısım" olarak düzenlenmiştir¹².

Çekişmesiz yargı bakımından sugötürmez bir gerçek vardır ki, o da zamanla yasa koyucuların çekişmesiz yargıya gösterdikleri ilginin artmış olduğudur. Nitekim çekişmesiz yargı işlerinin sayısı yasalarda her geçen gün artma eğilimi göstermektedir. Bunun sebepleri olarak çekişmesiz yargıda

⁸ Tanrıver, Armağan, s. 2017.

⁹ RG, 4.2.2011, sa. 27836.

¹⁰ Almanya'da çekişmesiz yargı işleri ilk defa 17.5.1898 tarihli Çekişmesiz Yargı Yasası'nda (Gesetz über die Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit) ile düzenlenmiştir. Bu Yasa pek çok kez değişikliğe uğramıştır. 17.12.2008 tarihinde (BGBl, 2586) yapılan reform ile Yasa'nın ismi Aile ve Çekişmesiz Yargı İşleri Hakkında Yasa olarak (*Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit*) değiştirilmiş ve 1.9.2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Reform için üç gerekçe ileri sürülmüştür: Mevcut yasanın yetersizliği, yasanın homojen olmaması, karmaşıklığı ve hukuk devletinin ihtiyaçlarını karşılamaması (Bork s. 400-403). Yeni Yasa şu bölümlerden oluşmaktadır: 1. Bölüm: Genel Kısım, 2. Bölüm: Aile Hukuku İşleri, 3. Bölüm: Yasal Danışmanlık ve Vesayet İşleri, 4. Bölüm: Miras ve Mirasın Paylaştırılması İşleri, 5. Bölüm: Sicil ve Ticari İşletme Hukuku İşleri, 6. Bölüm: Diğer Çekişmesiz Yargı İşleri, 7. Bölüm: Hürriyeti Bağlayıcı Yaptırım İşleri, 8. Bölüm: İlan İşleri, 9. Bölüm: Son Hükümler.

¹¹ Avusturya çekişmesiz yargı hukuku hakkında geniş bilgi için bkz. Atalı, s. 50 vd.

¹² 1.1.2011 tarihinde yürürlüğe giren İsviçre Medeni Usul Yasası'nda ise m. 248, 1/e'de basit yargılama usulünün çekişmesiz yargı işlerinde de uygulanacağını belirtmiş; m. 249 ve 250'de ise basit yargılama usulünün uygulanacağı halleri saymıştır. Burada sayılan işlerin büyük çoğunluğunun çekişmesiz yargı işi sayıldığı söylenebilir. Çekişmesiz yargı kavramının hala netlik kazanmaması nedeniyle bu işlerin dar yorumlanması gerektiği hakkında bkz. Gasser / Rickli, s. 224. İsviçre Medeni Usul Yasası Tasarısı'nın çekişmesiz yargıya ilişkin düzenleme biçimi hakkında yapılan değerlendirmeler için bkz. Alangoya, Toplantı, s. 109 vd.

hâkimlerin çekişmeli yargıya nazaran daha serbest olmaları, yani çekişmesiz yargının daha esnek olması¹³; yasa koyucunun yasa yapmadaki kusuru (yetersizliği) ve taraflarca hazırlama ilkesinden re'sen araştırma ilkesine geçiş eğilimi gösterilmektedir¹⁴. Bunun yanı sıra bir takım işlerin amaca uygunluk düşüncesiyle basit (sade) ve hızlı bir şekilde halledilebilmesi için bunların çekişmesiz yargı işi sayıldığı, bu yapılırken söz konusu işlerin uygulamada sıkça karşılaşması ve birbirine benzemesinin de etkili olduğu dile getirilmiştir¹⁵.

Çekişmesiz yargının niteliğinden bahsetmeden önce çekişmesiz yargının fonksiyonları üzerinde kısaca durmakta fayda vardır. Bunları üç başlık altında toplamak mümkündür: 1. Yeni bir hukuki durum inşa etmek. 2. Kişilerin korunmasına hizmet etmek. 3. Hukuki ilişkilerin tasfiyesine yardımcı olmak¹⁶.

II- ÇEKİŞMESİZ YARGININ NİTELİĞİ HAKKINDA İLERİ SÜRÜLEN GÖRÜŞLER

Çekişmesiz yargının niteliğinin ne olduğu, özellikle onun yargısal bir faaliyet mi yoksa idarî bir faaliyet mi olduğu konusunda bugüne kadar çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Onu yargı faaliyeti kabul edenler olduğu gibi idarî bir faaliyet olarak nitelendirenler de vardır. Üçüncü bir görüşe göre ise çekişmesiz yargı işleri karma niteliktedir. Yani, hem yargısal hem idarî özelliklere sahiptir. Aşağıda önce bu görüşlere daha sonra da kendi görüşümüze yer verilecektir. Daha sonra, ayrı bir çalışma konusu yapılacak olan vesayete ilişkin çekişmesiz yargı işleri dışında Türk Medeni Kanunu'nda yer alan çekişmesiz yargı işleri ele alınacaktır.

A) ÇEKİŞMESİZ YARGININ YARGISAL FAALİYET NİTELİĞİNDE OLDUĞU GÖRÜŞÜ

Çekişmesiz yargı işlerinin yargısal nitelikte olduğu savunanlar yargı işlevinden objektif hukukun (soyut hukuk kurallarının) bağımsız ve tarafsız yargı organlarınca yargısal usullere uyularak, somut bir olaya veya ilişkiye uygulanmasını¹⁷ anlamaktadırlar¹⁸. Bu görüşe taraftar olan *Kuru*'ya göre

¹³ Kollhossler, s. 271.

¹⁴ Baermann, s. 390.

¹⁵ Rosenberg / Schwab / Gottwald, s. 72.

¹⁶ Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım, Esaslar, s. 52.

¹⁷ Kuru / Arslan / Yılmaz, s. 56.

çekişmesiz yargı işleri hem şekli hem maddî bakımdan yargısal bir faaliyettir¹⁹. Ona göre çekişmesiz yargı işleri mahkemeler tarafından yerine getirildiğinden onun şekli anlamda yargısal bir faaliyet olduğundan şüphe duyulamayacağı gibi çekişmesiz yargıda da çekişmeli yargıda olduğu gibi mahkemeler, somut özel hukuk ilişkileri dikkate alarak hukuk düzenini gerçekleştirdiklerinden çekişmesiz yargı işi aynı zamanda maddî anlamda da yargısal bir faaliyet niteliğindedir²⁰.

B) ÇEKİŞMESİZ YARGININ İDARİ FAALİYET NİTELİĞİNDE OLDUĞU GÖRÜŞÜ

Çekişmesiz yargının idarî bir faaliyet olduğunu savunanlara göre²¹ ise çekişmesiz yargı işini karara bağlayan hâkim esasında çekişmeli bir mesele hakkında karar vermemekte tıpkı bir idare organı gibi hareket etmekte²² olup çekişmesiz yargı işleri idarî fonksiyona dâhildir²³. Çünkü her şeyden önce

¹⁸ Yargı işleminin günümüzde daha geniş anlaşıldığı ve yargısal bir işlem den bahsedilebilmesi için artık karşılıklı ve zıt iddiaların bulunmasının gerekmediği, yasayı ve toplumsal düzeni ihlal eden bir durumun mevcut olduğunun iddia edilmesi ve bunun ortadan kaldırılmasının veya yasanın hükmünün uygulanmasının istenmesinin dahi yargısal bir faaliyetin mevcudiyeti için yeterli sayılacağı görüşü için bkz. Onar / Belgesay, s. 14.

¹⁹ Kuru, Nizasız Kaza, s. 13. Aynı yönde: Lent / Habscheid, s. 28.

²⁰ Kuru, Nizasız Kaza, s. 10; Pekcanitez / Atalay / Özekes, s. 90; Balta, s. 17. Aynı yönde: Wettstein s. 19. *Wettstein*'a göre idarî yargı ile çekişmesiz yargıyı ayıran düzenledikleri konulardır. Buna göre idarî yargının konusunu kamu hukukundan kaynaklanan ilişkiler oluştururken çekişmesiz yargının konusunu özel hukuk ilişkileri oluşturmaktadır (Wettstein, s. 18-19, 20).

²¹ Türk hukuku bakımından bkz. Onar, s. 6; Postacıoğlu, s. 26; Karafakih, s. 19; Gözübüyük / Tan, s. 24.

²² Guldener, s. 2; Böttcher, s. 587; Blomeyer, s. 199 (Kuru, s. 7'den naklen); Nikisch, s. 46; Kummer, s. 22; König, s. 319; Klein / Engel, s. 55 vd. (König s. 319'dan naklen); Staehelin, s. 31. Anılan son yazar, çekişmesiz yargıyı bağımsız bir kategori içinde değerlendirmek mümkün olmadığından, yani mecburiyetten dolayı idarî yargıya dahil ettiğini dile getirmiştir. Çekişmesiz yargının idarî yargıya dâhil edilmesine karşı çıkanlar idarî yargıda kamu hukuku meselelerinin karara bağlandığını; halbuki çekişmesiz yargı sahasına giren işlerin özel hukuka ait olduğu ileri sürmüşlerdir (Pikar / Henn, s. 2-3; Wettstein, s. 18-19).

²³ Gözübüyük / Tan, s. 24. Anayasa Mahkemesi'nin de en azından vesayet işleri bakımından bu görüşte olduğu söylenebilir: "...Türk Medeni Kanununun kaynağı olan İsviçre Medeni Kanununda bu itirazda geçen maddelerin düzenlediği işlemlerin vesayet daireleri, vesayet mercii ve denetleme yerlerince yapılacağı bildirildiği halde, bu deyimler Türk yasa koyucusunca vasi, sulh ve asliye mahkemeleri olarak kabul edilmiş, bunun sonucunda sözü edilen maddelerde geçen işlemler sulh mahkemeleri ile asliye mahkemelerine bırakılmıştır. Bütün bu işlemler, hukuki nitelikçe yargı işleminden olmayıp yönetim işlerindedir..." (26.9.1968 tarih ve E. 1967/21, K. 1968/36 sayılı karar). Karar için bkz. <http://www.anayasa.gov.tr>, e.t. 15.2.2011.

ortada bir “çekişme” yoktur. Dolayısıyla bir uyuşmazlığın, bir hukuka aykırılık iddiasının bulunmadığı bir konuda verilen kararın maddî kritere göre yargı kararı olarak nitelendirilmesi de mümkün değildir. Bu bağlamda, birer çekişmesiz yargı kararı olan ergin kılınma, evlenmeye izin verilmesi, isim değiştirme, gaiplik kararı, vesayet ve hacir işlemleri, mirasçılık belgesi verilmesi, anonim şirketin kuruluşunun tasdiki, kıymetli evrakın iptali, evlat edinmeye izin verme, çocuklar hakkında koruma tedbiri alınması, çocukların bir kuruma yerleştirilmesi kararları bir mahkeme tarafından verilmekle birlikte ortada bir uyuşmazlık olmadığı için bir yargı kararı değildir²⁴.

Çekişmesiz yargının idarî fonksiyona dâhil olduğuna savunanlara göre çekişmesiz yargı, önleyici değil, bastırıcı bir işlev görmektedir²⁵. Onun üstlendiği misyon yargılama değil; vesayet, kontrol, himaye ve teftiştir²⁶. Çekişmesiz yargıda özel kişilerin menfaatleri ile meşgul olduğu doğrudur. Bununla birlikte, bu menfaatlerin hukuken düzenlenmesi gerek toplum gerekse devlet için büyük bir önem taşıdığından, bu özel menfaatlerin korunmasıyla iştigal eden çekişmesiz yargı, idarî bir faaliyet niteliğindedir²⁷. Nitekim, çekişmesiz yargı kapsamında alınan kararların daha sonra bizzat karar veren hâkim tarafından değiştirilebilmesi ve söz konusu kararların maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmemesi de bunların idarî faaliyet olarak kabul edilmesini zorunlu kılmaktadır²⁸.

C) ÇEKİŞMESİZ YARGININ KISMEN İDARİ KISMEN YARGISAL FONKSİYONA DÂHİL OLDUĞU GÖRÜŞÜ

Nihayet öğretilerde ileri sürülen üçüncü bir görüşe göre çekişmesiz yargı işleri kısmen idarî kısmen de yargısal nitelik taşımaktadır²⁹. Bu görüşe yakın olan *Ansay*'a göre, çekişmesiz yargının idari faaliyete benzediğini, önleyici nitelikte olduğunu; bununla birlikte yönetim işinin, kamu menfaatlerinin doğrudan doğruya başarmak ve kolaylaştırmak yolundaki devlet faaliyeti iken çekişmesiz yargının başarılması dolayısıyla kamunun iyiliğini ilgilendiren şahsi menfaatleri korumak ve daha çok bu yolda ileriye

²⁴ Gözler, s. 637.

²⁵ Bernhard, s. 33.

²⁶ Morel, s. 85 (Kuru, Nizasız Kaza, s. 6'dan naklen).

²⁷ Klein / Engel, s. 56 (Kuru, Nizasız Kaza, s. 6'dan naklen).

²⁸ Garsonnet, s. 333 (Kuru, Nizasız Kaza, s. 6'dan naklen).

²⁹ Bettermann, s. 24; Niese, s. 21; Schwab, s. 147. Karş. Ansay, s. 27.

gözetmek için mahkemelerin almaya mecbur olduğu koruma tedbirlerini kapsadığını dile getirmiştir³⁰.

D) GÖRÜŞÜMÜZ

Çekişmesiz yargı işlerinin pek çoğunda ortada bir uyumsuzluk bulunmamaktadır. Bu nedenle çekişmesiz yargının maddî anlamda yargı olmadığı söylenebilir. Buna karşılık, yargısal fonksiyon organik (şeklî) ölçüt de hesaba katılarak belirlendiğinde³¹ çekişmesiz yargı işleri bağımsız mahkemelerce ve yargılama usulleri izlenerek yapıldığından yargısal fonksiyona dâhil sayılmaktadır³². Çekişmesiz yargı işleri ile somut özel hukuk işlerine ilişkin olarak hukuk düzeni gerçekleştirilmektedir. Öte yandan, yargı fonksiyonu, organik bakımdan tam bağımsız ve önüne gelen meselelerle bizzat ilişkisi olmayan merci ve ajanlar, yani bağımsız ve yansız mahkemeler tarafından³³ yerine getirilirken, idari fonksiyon bağımsız olmayan idare ajanları tarafından³⁴ yerine getirilmektedir. Türk hukukunda 12.1.2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuku Muhakemeleri Kanunu'nda zikredilen çekişmesiz yargı işlerinin tümünün mahkemelere tevdi edilmiş olması da, kanımızca, çekişmesiz yargı işlerinin birer yargısal faaliyet sayılması yönünde ileri sürülebilecek ilave bir gerekçe olarak değerlendirilebilir.

II- ÇEKİŞMELİ YARGIYI ÇEKİŞMESİZ YARGIDAN AYIRMAYA YARAYAN BELLİ BAŞLI KRİTERLER

A) GENEL OLARAK

Çekişmeli yargı ile çekişmesiz yargının ayırımı konusunda bugüne kadar çeşitli kriterler ortaya atılmıştır. Ne var ki, bu kriterlerin hiçbiri çekişmeli yargı ile çekişmesiz yargıyı kesin olarak birbirinden ayırmayı başaramadığı gibi çekişmeli yargı ile çekişmesiz yargının kavramsal bazda net bir biçimde birbirinden ayrılması da mümkün olamamıştır³⁵. Öyle ki, bazı yazarlara göre, günümüzde özellikle çekişmesiz yargı yasaları ile çekişmesiz yargıyı düzenleyen hukuk düzenlerinde böyle bir ayırımın hiçbir önemi kalmamıştır³⁶.

³⁰ Ansay, s. 27.

³¹ Tanör / Yüzbaşıoğlu, s. 434. Karş. Özbudun, s. 367 vd.

³² Günday, s. 13. Aynı yönde: Pekcanitez / Atalay / Özekes, s. 90; Öden, s. 516.

³³ Giritli / Bilgen / Akgüner, s. 8.

³⁴ Azrak, s. 155.

³⁵ Walther, s. 432; Fasching, s. 66; Staehelin, s. 34; Wolff, s. 4.

³⁶ Rosenberg / Schwab / Gottwald, s. 73.

Çekişmeli yargı ile çekişmesiz yargının ayırımı konusunda belli başlı şu hususlara dikkat çekilmiştir:

1. Çekişmeli yargıda, yargılamalar aleni ve sözlüdür. Buna karşılık, çekişmesiz yargıda aleniyet söz konusu olmadığı gibi duruşma yapılması ise genellikle ihtiyaridir³⁷. Türk hukukunda, sözlü yargılamanın ve dolayısıyla duruşmanın yapıldığı her hâlde, aleniyet ilkesinin gerçekleştirilmesinin kural olarak mecburi olduğu kabul edilmektedir³⁸.

2. Çekişmeli yargıda talep olmadan hâkim harekete geçemez³⁹. Çekişmesiz yargıda ise hâkimin re'sen harekete geçmesi mümkün olduğu gibi⁴⁰ hâkim tarafların talepleriyle de kural olarak bağlı değildir.

3. Çekişmeli yargıda kural olarak taraflarca hazırlama ilkesi hakimdir. Buna karşılık çekişmesiz yargıda re'sen araştırma ilkesi uygulanır⁴¹.

4. Çekişmeli yargıda kararlar maddî anlamda kesin hüküm teşkil eder. Çekişmesiz yargıda verilen kararlar ise maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmez⁴². Zira verilen kararın sonradan haksız görülmesi veya kararın verilmesinden sonra ortaya çıkan değişiklikler nedeniyle yeni bir karar verilmesi mümkündür⁴³.

5. Çekişmeli yargıda verilen kararlar kural olarak sadece taraflar hakkında geçerli iken çekişmesiz yargı kapsamında verilen kararlar herkese karşı geçerlidir.

6. Geçmişte hukuki dinlenilme hakkı çekişmesiz yargı için henüz kabul edilmiş değildi⁴⁴. Ancak bu düşünce günümüzde terk edilmiş ve çekişmesiz yargıda da hukuki dinlenilme hakkının varlığı kabul edilmiştir⁴⁵.

7. Çekişmesiz yargı kapsamında verilen kararlar maddî anlamda kesin hüküm gücünü sahip olmadıklarından değiştirilebilirler. Fakat bu görüş, günümüzde genellikle terk edilmiştir⁴⁶.

³⁷ Baermann, s.390.

³⁸ Kurt Konca, s. 213.

³⁹ Meriç, s. 53.

⁴⁰ Pekcanitez / Atalay / Özekes, s. 95.

⁴¹ Grunsky, s. 28; Lindacher, s. 580; Üstündağ, Ders Kitabı, s. 36; Arslan / Tanrıver, s. 54 dn. 7; Pekcanitez / Atalay / Özekes, s. 95.

⁴² Guldener s. 67; Habscheid, s. 689; Üstündağ, Ders Kitabı, s. 34; Arslan / Tanrıver, s. 54 dn. 7; Pekcanitez / Atalay / Özekes, s. 96.

⁴³ Üstündağ, Ders Kitabı, s. 34.

⁴⁴ Baermann, s.390.

⁴⁵ Lindacher, s. 582; Özekes, Hukuki Dinlenilme, s. 270 vd.

⁴⁶ Habscheid, s. 690.

İleri sürülen bu farklara rağmen öğretide haklı olarak belirtildiği gibi çekişmeli yargı ile çekişmesiz yargıyı birbirinden kesin kriterlerle ayırmak mümkün değildir⁴⁷. Bununla birlikte Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 382'nci maddesinde hangi işlerin çekişmesiz yargı işi olduğu teker teker sayılmıştır. Dolayısıyla biz de incelememizde bu işleri çekişmesiz yargı işi olarak kabul edeceğiz. Bunun yanı sıra Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 382'nci maddesinin birinci fıkrasında üç kriter zikredilerek, ikinci fıkrada sayılanların dışında başka birtakım işlerin de bu kriterlerden biri veya birkaçı uyarınca çekişmesiz yargı işi sayılabileceğini hükme bağlanmıştır. Başka bir deyişle, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 382'nci maddesinin ikinci fıkrasında yapılan sayım "tahdidi" değildir. O nedenle bugüne kadar ileri sürülen kriterler içerisinde en fazla kabul görmüş olanların ayrı bir başlık altında incelenmesi ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 382'nci maddesinin bu kriterler çerçevesinde değerlendirilmesi faydalı olacaktır. Ancak bu yapılırken Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda sayılan ihtilâf yokluğu, sübjektif hakkın yokluğu ve re'sen harekete geçme kriterlerinin yanı sıra önleyici ve inşâî tesir kriterlerinin de dikkate alınmasının daha sağlıklı olacağı kanısındayız⁴⁸.

B) İHTİLÂF (ÇEKİŞME) YOKLUĞU KRİTERİ

Çekişmeli yargıyı çekişmesiz yargıdan ayıran kriterlerden bir diğeri de "ihtilâf (çekişme) yokluğu" kriteridir⁴⁹. Bu kritere göre, çekişmeli yargıda, bir ihtilâf (çekişme), uyuşmazlık, iddia ve karşı iddia hakkında karar verilmesi talebiyle açılan davalarla meşgul olunur⁵⁰. Buna karşılık, çekişmesiz yargı işlerinde ise ilgililer⁵¹ arasında kural olarak bir ihtilâf (çekişme) bulunmamaktadır⁵². Diğer bir deyişle, çekişmesiz yargıda mahkeme, ilgililer arasında mevcut bir uyuşmazlık hakkında karar vermemektedir⁵³ ve burada talepte bulunan kişi ile uyuşmazlık içinde

⁴⁷ Bernhardt, s. 33; Üstündağ, s. 32.

⁴⁸ Karş. Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım, Değerlendirmeler, s. 196.

⁴⁹ Budak, Toplantı, s. 129.

⁵⁰ Kuru, Usul I, s. 27.

⁵¹ İlgililer şekli anlamda ilgili ve maddi anlamda ilgili olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Şekli anlamda ilgililerden kasıt, dilekçelerde isimleri yazılanlar ile mahkemece süje olarak prosedüre dâhil edilenlerdir. Maddi anlamda ilgililerle kastedilenler ise yargılama nedeniyle hakları ve ödevleri direkt etkilenebilecek olanlardır (Yıldırım, s. 18-19). Çekişmesiz yargıda şekli değil, maddi ilgili kavramının esas alınması gerektiği konusunda bkz. Özkes, Armağan, s. 688.

⁵² Bilge / Önen, s. 28.

⁵³ Kuru, Usul I, s. 27. Aksi görüş için bkz. Rosenberg / Schwab / Gottwald, s. 72. Yazarlara göre çekişmesiz yargı genellikle uyuşmazlıkların halline hizmet etmektedir.

bulunan gerçek bir karşı taraf yoktur⁵⁴. Bununla birlikte ihtilâf yokluğu kriteri her çekişmesiz yargı işini çekişmeli yargıdan ayırt etmeye yetmemektedir⁵⁵. Buna örnek olarak Türk Medeni Kanunu'nun 190, 191, 195 ve 197'nci maddelerindeki işler gösterilebilir⁵⁶.

C) SÜBJEKTİF HAKLARIN YOKLUĞU KRİTERİ

Çekişmeli yargı ile çekişmesiz yargıyı birbirinden ayırmakta kullanılan kriterlerden ikincisi "sübjektif hakları yokluğu kriteri"dir. Bu kriter gere, ilgililerin özel hukuk kişilerine karşı ileri sürebilecekleri sübjektif haklarının bulunmadığı işler –bunlar ihtilâflı olsalar bile- çekişmesiz yargıya tâbidir⁵⁷. Örneğin, bir kimsenin gaipliğine karar verilmesini isteyen kimse (TMK m. 32, I), bununla herhangi bir özel şahsa karşı olan sübjektif hakkını ileri sürmemekte, sadece hakimi, deyim yerindeyse, görevini yapmaya davet etmektedir⁵⁸. Hâlbuki çekişmeli yargıda talepte bulunan kişi, diğer bir kişi tarafından ihlal edilen veya tehlikeye maruz bırakılan hakkının bu kişiye karşı korunması için talepte bulunmakta, mahkeme aracılığıyla sübjektif hakkını korumaya çalışmaktadır⁵⁹. Diğer bir deyişle, çekişmeli yargıda, bir tarafın diğer taraftan bir hak talebi söz konusudur. Çekişmesiz yargıda ise kural olarak doğrudan bir başkası tarafından ihlal edilmiş sübjektif bir hak ve yine ona karşı bir koruma talebi bulunmamaktadır⁶⁰.

D) RE'SEN HAREKETE GEÇME KRİTERİ

Çekişmeli yargı ile çekişmesiz yargıyı birbirinden ayırmakta kullanılan kriterlerden bir diğeri de "re'sen harekete geçme kriteri"dir⁶¹. Bu kriter gere hâkimin re'sen harekete geçip işe el koymasını gerektiren işler çekişmesiz yargıya tâbidir⁶². Örneğin, boşanmadan sonra meydana gelen yeni bir durum

⁵⁴ Örneğin Türk Medeni Kanunu m. 132, 550, 925, 926 ve Türk Ticaret Kanunu'nun 651, 659 ve 759. maddelerindeki düzenlemeler çekişmesiz yargıya ilişkin işlerdir ve gerçekte karşı taraf yoktur (Pekcanitez / Atalay / Özekes, s. 92).

⁵⁵ Çünkü uyumsuzluğun olmadığı çekişmeli yargı işleri de mevcuttur. Diğer bir deyişle, çekişmeli yargı her durumda çekişmeyi şart koşmamaktadır (Bernhardt, s 33). Aynı yönde: Wolff, s. 4; Staehelin, s. 31; Wettstein s. 34; Üstündağ, s. 33; Pekcanitez / Atalay / Özekes, s. 92.

⁵⁶ Pekcanitez / Atalay / Özekes, s. 93.

⁵⁷ Kuru, Usul I, s. 28.

⁵⁸ Kuru, Nizasız Kaza, s. 33-34.

⁵⁹ Pekcanitez / Atalay / Özekes, s. 94.

⁶⁰ Pekcanitez / Atalay / Özekes, s. 94.

⁶¹ Budak, Toplantı, s. 129.

⁶² Grunsky, s. 25; Bilge / Önen, s. 28.

nedeniyle çocuklar hakkında durumun gerektirdiği yeni tedbirlerin alınmasına karar verilmesi (TMK m. 183), çocuklar hakkında koruma tedbirleri alınmasına (TMK m. 346) ve çocukların bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirilmesine (TMK m. 347) karar verilmesi işleri gibi. Çekişmeli yargıda ise mahkemenin davayı görebilmesi için davacının dava açması gerekir. Başka bir deyişle, çekişmeli yargıda, mahkemenin re'sen bir davaya bakması olanaksızdır⁶³. Zira çekişmeli yargıda tasarruf ilkesi egemendir ve bu ilke uyarınca irade özgürlüğüne sahip bulunan taraflar, yargısal makamlara başvurarak sübjektif haklarının korunmasını isteme ve istediği korumanın kapsamını belirleme iradesine sahiptirler⁶⁴.

E) ÖNLEYİCİ TESİR KRİTERİ

Çekişmeli yargıda kural olarak bir özel hukuk ilişkisinin ihlalden doğan sonuçların giderilmesi (tamir edilmesi) söz konusudur. Bu ihlal, mevcut bir hukuki ilişkiye aykırı hareket etmek ya da mevcut olmayan bir özel hukuk ilişkisine dayanarak talepte bulunmak suretiyle gerçekleşir⁶⁵. Bu halde, çekişmeli yargıya düşen, ihlal edilen hukuki ilişkiyi, mevcut özel hukuk düzenine uygun bir şekilde eski haline getirmek suretiyle ihlali ortadan kaldırmaktır. Söz konusu ihlâl, mevcut bir hukuki ilişkiyi inkâr etmek veya var olmayan bir hukuki ilişki varmış gibi gösterilmek suretiyle de gerçekleştirilebilir⁶⁶. Çekişmesiz yargı ise çekişmeli yargıdan farklı olarak, özel hukuk ilişkilerinin gelecekte gerçekleşmesi muhtemel ihlalinin önlenmesiyle ilgilenir. Çekişmesiz yargı, gelecekte gerçekleşmesi muhtemel ihlali önlemekle özel hukuk düzeninin varlığını güvenceye alır. Diğer bir deyişle, çekişmeli yargı “bastırıcı” işleve sahipken, çekişmesiz yargı “önleyici” işleve sahiptir⁶⁷. Örneğin, yaşı küçük olanın menfaatinin zedelenmemesi için vesayet mahkemesinin iznine ihtiyaç vardır⁶⁸. Çekişmesiz yargı bakımından harekete geçilebilmesi için başkasının hukuki alanında gerçekleştirilmiş bir ihlalin mevcudiyeti şart olmadığı gibi, böyle bir ihlalin gerçekleşeceğine dair kuvvetli emarelerin bulunmasına da gerek

⁶³ Kuru, Usul I, s. 28-29; Üstündağ, Ders Kitabı, s. 33-34.

⁶⁴ Meriç, s. 55.

⁶⁵ Kuru, Nizasız Kaza, s. 27; Budak, Toplantı, s. 129.

⁶⁶ Kuru, Nizasız Kaza, s. 27.

⁶⁷ Stein, s. 82 (Wettstein, s. 38'den naklen). Türk hukukunda *Bilge / Önen* de aynı görüştedir. Bkz. *Bilge / Önen*, s. 28.

⁶⁸ Yıldırım, s. 27.

yoktur; genel ve belirsiz bir ihlal ihtimali çekişmesiz yargının harekete geçirilmesi için yeterlidir⁶⁹. Ancak bu görüşe de özellikle çekişmeli yargıda alınan tespit hükümleri öne sürülerek itiraz edilmiştir⁷⁰. Zira tespit davasının açılabilmesi için de hukuken korunmaya değer, güncel bir yararın bulunması şarttır⁷¹.

E. İNŞAİ TESİR KRİTERİ

Çekişmesiz yargıda yeni hukuki ilişki kurmak, geliştirmek veya değiştirmek suretiyle, hukuk düzeninin inşasına⁷², yani hukuki ilişkilerin yeni şekiller almasına, tesisine, gelişmesine, değiştirilme ve kaldırılmasına hizmet edilmektedir⁷³. Buna karşılık çekişmeli yargı ise mevcut hakların tespit ve korunmasına çalışmaktadır⁷⁴. Bu kriter de tıpkı yukarıda zikredilen diğer kriterler gibi tek başına her iki yargı çeşidini tam anlamıyla ayırmaya yetmemektedir. Zira çekişmesiz yargı alanında da mevcut hakların tespit ve korunmaya çalışıldığı haller vardır⁷⁵. Örneğin, miras hukuku kapsamında veraset belgesinin verilmesinde olduğu gibi⁷⁶.

IV- HUKUK MUHAKEMLERİ KANUNU'NUN 382. MADDESİNDE SAYILAN TÜRK MEDENİ KANUNU'NDAKİ VESAYETE İLİŞKİN OLANLAR DIŞINDAKİ ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 382'nci maddesinin ikinci fıkrasında sayılan çekişmesiz yargı işleri kişiler hukukuna, aile hukukuna, miras hukukuna ve eşya hukukuna ait olmak üzere gruplandırılmıştır. Biz de incelememizi bu sıraya uygun olarak yapacağız. Ancak vesayete ilişkin çekişmesiz yargı işleri konumuz dışında kaldığı için incelemeyeceğiz.

⁶⁹ Kuru, Nizasız Kaza, s. 28.

⁷⁰ Staehelin, s. 32; Wettstein, s. 38; Yıldırım, s. 27.

⁷¹ Kuru/Budak, s. 87 vd.; Hanağası, s. 132-133; Kuru / Arslan / Yılmaz, s. 265.

⁷² Wach, s. 47 vd. (Yıldırım, s. 27'den naklen).

⁷³ Budak, Toplantı, s. 129.

⁷⁴ Bilge / Önen, s. 28-29.

⁷⁵ Kuru, Nizasız Kaza, s. 30.

⁷⁶ Kuru, Nizasız Kaza, s. 30.

A. KİŞİLER HUKUKUNDAKİ ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ

1. Ergin Kılınma

Onbeş yaşını dolduran, ayırt etme gücüne sahip küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir (TMK m. 12). Bu düzenleme ile henüz velayet veya vesayet altında bulunan fakat kendi hayatını düzenleyebilecek, işlerini çevirebilecek olgunluğa erişmiş bir küçüğün, bazı hallerde tek başına kendi işlerini üstlenebilmesine imkân tanınmıştır⁷⁷.

Ergin kılınma işi, ihtilâf ve sübjektif hakkın yokluğu ile inşâî tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir⁷⁸.

2. Ad ve Soyadın Değiştirilmesi

Türk Medeni Kanunu'nun 27'nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca haklı sebeplere dayanılarak adın değiştirilmesi hâkimden istenebilir. Adın değiştirilmesi talebinin haklı sebebe dayanıp dayanmadığını hâkim takdir eder⁷⁹. Haklı sebeplerin neler olduğu önceden kesin ve net bir biçimde ortaya konamazsa da, dürüstlük kuralına göre kişinin o adı taşımamakta haklı bir yararının olması durumunda adının değiştirilmesine müsaade edilmesi gerektiği kabul edilmektedir⁸⁰. Nüfus kayıtlarına ilişkin düzeltme davaları, düzeltmeyi isteyen şahıslar ile ilgili resmî dairenin göstereceği lüzum üzerine cumhuriyet savcılığı tarafından yerleşim yeri adresinin bulunduğu yerdeki görevli asliye hukuk mahkemesinde açılır (NHK m. 36, I, a)⁸¹. Bir kişinin adının değişmesi yüzünden bir başka kişi zarara uğrarsa bu kimse değişikliği öğrendiği günden itibaren bir yıl içinde değişiklik kararına dava yoluyla itiraz ederek değiştirme kararının kaldırılmasını isteyebilir (TMK m. 27, IV) . Kanımızca böylelikle aslında bir çekişmesiz yargı işi olan ad değiştirilmesi talebi bir davaya, yani çekişmeli yargıya dönüşmüş olmaktadır.

Adın değiştirilmesi işi ihtilâf yokluğu ve inşâî tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargıya dâhildir⁸².

⁷⁷ Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, Kişiler Hukuku, s. 59; Öztan, Şahsın Hukuku, s. 69.

⁷⁸ Kuru, Nizasız Kaza, s. 66; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, Kişiler Hukuku, s. 61-62

⁷⁹ Öztan, Şahsın Hukuku, s. 173.

⁸⁰ Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, Kişiler Hukuku s. 102.

⁸¹ Nüfus Hizmetleri Kanunu'nda geçen "dava" tabirinin isabetli olmayıp, bunun yerine "talep" tabirinin kullanılması gerekir. Bu yöndeki bir eleştiri için bkz. Kuru, Nizasız Kaza, s. 20 dn. 37.

⁸² Budak, Toplantı, s. 129.

3. Ölüm Karinesi Sebebiyle (İlgili Yerin Mülkî Amirinin Emriyle) Nüfus Kütüğüne Ölü Kaydı Düşülen Kişinin Sağ Olduğunun Tespiti

Bir kimse, ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde ortadan kaybolursa⁸³ cesedi bulunamamış olsa bile, o yerin en büyük mülkî amirinin emriyle kütüğe ölü kaydı düşürülür. Bununla birlikte her ilgili, bu kişinin ölü veya sağ olduğunun mahkemece tespitini dava edebilir (TMK m. 44). Kanımızca buradaki “dava” tabiri hatalıdır. Bunun yerine “talep”te bulunabilir denilmesi daha doğru olur⁸⁴. Bundan başka Türk Medeni Kanunu’nun 44’üncü maddesinde “ölü veya sağ olduğunun... tespiti”nden bahsedilirken Hukuk Muhakemeleri Kanunu’dan neden sadece “sağ” olduğunun tespitinden bahsedildiği anlaşılamamaktadır.

Türk Medeni Kanunu’nun değişikliklerin kütüğe geçirilmesini düzenleyen 46’ncı maddesi uyarınca ise tescile esas olan bir bildirim doğru olmadığının tespit edilmesi veya kime ait olduğu bilinmeyen cesedin kimliğinin belli olması ya da gaiplik kararının kaldırılması sebepleriyle zorunlu olan değişiklikler, ilgilinin kütükteki kaydının düşünceler sütununa yazılarak yapılır.

Ölüm karinesi sebebiyle nüfus kütüğüne ölü kaydı düşülen kişinin sağ olduğunun tespiti ihtilâf ve sübjektif hakların yokluğu kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir⁸⁵.

4) Gaiplik Kararı

Bazen kaybolan şahsın ölümüne kesin olarak bakılmamakla birlikte, o kimsenin ölmüş olması kuvvetle muhtemeldir. Yaşayıp yaşamadığı bilinmeyen kimselerin sürekli şüpheli durumda kalmaları, malvarlıkları açısından sakınca yaratmaktadır. Bunu göz önünde bulunduran yasa koyucu, belli şartların mevcudiyeti halinde, bunların öldüğünü karine olarak kabul etmiştir⁸⁶. Buna göre, ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli

⁸³ Örneğin, bir kimsenin seyahat ettiği uçağın havada infilak etmesi ve hiç kimsenin kurtulamaması gibi (Özta, Şahsın Hukuku, s. 29).

⁸⁴ Konuralp / Tercan, s. 26.

⁸⁵ Konuralp / Tercan, s. 25.

⁸⁶ Özta, Şahsın Hukuku, s. 30.

olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine bu kişinin gaipliğine karar verilebilir (TMK m. 32, I). Gaiplik kararı talebi çekişmesiz yargı işi olarak karara bağlanır⁸⁷.

Gaiplik kararı ihtilâf ve sübjektif hakların yokluğu ile inşâî tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir⁸⁸.

5) Kişisel Durum Sicilindeki Kaydın Düzeltilmesi

Nüfus kütükleri tutulurken yanlışlıklar yapılmış olabilir. Örneğin, bir kimsenin doğum tarihi, adı kütüğe yanlış geçirilmiş olabilir. Bu durumu göz önünde bulunduran yasa koyucu, mahkeme kararı ile kişisel durum sicili kaydının düzeltilebilmesini (TMK m. 39) kabul etmiştir. Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 46'ncı maddesinin birinci fıkrasına göre "Nüfus kütüklerindeki kayıtların düzeltilmesi davası ilgilinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesinde görülür." Bahsi geçen Kanunun 36'ncı maddesine göre ise, "Dava, düzeltmeyi isteyenlerle, ilgili resmi dairenin göstereceği lüzum üzerine savcı tarafından açılabilir." Kanunun "Nüfus müdürlüklerinin yetkisi" başlıklı 37'nci maddesinin üçüncü fıkrasına göre ise, "Nüfus müdürü her safhasında yargılamada bulunabilir ve gerekli görüldüğü takdirde temyiz yoluna da başvurabilir"⁸⁹.

Nüfus kütüklerinin düzeltilmesi ihtilâf yokluğu kriterine göre bir çekişmesiz yargı işidir. Nüfus Hizmetleri Kanunu'nda geçen "dava" kavramı isabetli değildir⁹⁰. Bunun yerine "nüfus kütüklerindeki kayıtların düzeltilmesi işi" ifadesinin kullanılması daha doğru olurdu.

B. AİLE HUKUKUNDAKİ ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ

1. Henüz Evlenme Yaşında Olmayanların Evlenmesine İzin Verme

Mahkeme, olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir (TMK m. 124, II, c. 1). Bu hüküm ile bir kişinin belirli bir kimse ile evlenmesi için istisnaen mahkemece izin verilmektedir. Diğer bir deyişle, ancak talepte

⁸⁷ Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, Kişiler Hukuku, s. 31.

⁸⁸ Kuru, Nizasız Kaza, s. 68.

⁸⁹ Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, Kişiler Hukuku, s. 129.

⁹⁰ Kuru, Nizasız Kaza, s. 68.

bulunan kişinin belirlediği bir kimse ile evlenmesine izin verilmektedir⁹¹.

Henüz evlenme yaşında olmayanların evlenmesine izin verilmesi, ihtilâf ve sübjektif hakların yokluğu ile önleyici tesir ve inşâî tesir kriterlerine göre bir çekişmesiz yargı işidir⁹².

2) Gaiplik Nedeniyle Evliliğin Feshi

Eşlerden biri hakkında gaiplik kararı verilmesi durumunda, kişi ölmüş gibi kabul edilir; fakat, evlilik kendiliğinden sona ermez. Gaiplik kararı ile birlikte veya daha sonra açılacak bir dava ile evliliğin feshinin talep edilmesi gerekir⁹³. Konu, Türk Medeni Kanunu'nun 131'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, "Gaiplik durumunda gaipliğine karar verilen kişinin eşi, mahkemece evliliğin feshine karar verilmedikçe yeniden evlenemez. Kaybolanın eşi evliliğin feshini, gaiplik başvurusuyla birlikte veya ayrıca açacağı bir dava ile isteyebilir. Ayrı bir dava ile evliliğin feshi, davacının yerleşim yeri mahkemesinden istenir." Hükümde geçen "dava" tabiri hatalıdır.

Gaiplik nedeniyle evliliğin feshi, ihtilâf yokluğu ve inşâî tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir⁹⁴.

3) Evlendirme Memurunun, Evlenme Başvurusunu Ret Kararına Karşı Yapılan İtiraz

Türk Medeni Kanunu'nun evlilik başvurusunun incelenmesini düzenleyen 137'nci maddesinin birinci fıkrasına göre, evlendirme memuru, evlenme başvurusunu ve buna eklenmesi gereken belgeleri inceler. Başvuruda bir noksanlık görürse, bunu tamamlar veya tamamlattırır. Memur, yaptığı inceleme sonucunda başvurunun usulüne uygun olarak yapılmadığı veya evleneceklerden birinin evlenmeye ehil olmadığı ya da evlenmeye yasal bir engel bulunduğunu anlarsa, evlenme başvurusunu reddeder ve durumu evleneceklerle yazıyla bildirir (TMK m. 137, II).

Evleneceklerden her biri evlendirme memurunun bu kararına karşı mahkemede itiraz edebilir. İtiraz, evrak üzerinden incelenip kesin karara

⁹¹ Dural / Öğüz / Gümüş, s. 49; Öztan, Aile, s. 108.

⁹² Kuru, Nizasız Kaza, s. 69.

⁹³ Öztan, Aile, s. 319.

⁹⁴ Kuru, Nizasız Kaza, s. 69-70.

bağlanır (TMK m. 138, I). Bununla birlikte, “mutlak butlan sebeplerinden birinin bulunduğuna ilişkin ret kararlarına karşı açılan davalar, basit yargılama usulüyle görülür” (TMK m. 138, II).

Evlendirme memurunun evlenme başvurusunu ret kararına karşı yapılan itiraz, hasım yokluğu ölçütüne göre bir çekişmesiz yargı işidir⁹⁵.

4) Yeniden Evlenmede Bekleme Süresinin Hâkim Tarafından Kaldırılması

Yasa koyucu, soy bağı karışıklığını önlemek amacıyla⁹⁶ evliliğin sona ermiş olması durumunda, kadının, evliliğin sona ermesinden itibaren üç yüz gün geçmedikçe evlenemeyeceğini (TMK m. 132, I) hüküm altına almıştır. Bunun istisnası ise aynı maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre kadının bir önceki evliliğinden gebe olmadığına anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri halinde mahkeme kadın için bekleme süresini kaldırır (TMK m. 132, III).

Daha önce sulh hukuk mahkemesinin görevine giren bu iş, 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun hükümleri dolayısıyla bundan böyle aile mahkemelerinin görevine girmiştir⁹⁷.

Yeniden evlenmede bekleme süresinin hâkim tarafından kaldırılması, ihtilâf ve sübjektif hakkın yokluğu ile inşâî tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir⁹⁸.

5) Terk Eden Eşin Ortak Konuta Davet Edilmesi

Eşlerden biri, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek maksadıyla diğerini terk ettiği veya haklı bir sebep olmadan ortak konuta dönmediği takdirde ayrılık, en az altı ay sürmüş ve bu durum devam etmekte ise istem üzerine hâkim, eve dönmesi konusunda eşe ihtarda bulunabilir. Bu ihtar sonuçsuz kalırsa, terk edilen eş, boşanma davası açabilir. Diğerini ortak konutu terk etmeye zorlayan veya haklı bir sebep olmaksızın ortak konuta dönmelerini engelleyen eş de terk etmiş sayılır (TMK m. 164, I).

⁹⁵ Budak, Armağan, s. 281.

⁹⁶ Öztan, Aile, s. 120; Dural / Ögüz / Gümüş, s. 58.

⁹⁷ Budak, Armağan, s. 282.

⁹⁸ Kuru, Nizasız Kaza, s. 70.

Hâkim ihtarı yapmak için herhangi bir araştırmada bulunmaz (TMK m. 164, II, c. 1). İhtarın haklı olup olmadığı boşanma davası sırasında incelenir⁹⁹.

Terk eden eşin ortak konuta davet edilmesi, ihtilâf ve sübjektif hakkın yokluğu ile önleyici tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir¹⁰⁰.

6) Eşlerden Birinin, Evlilik Birliğini Tek Başına Temsil Etmek Konusunda Yetkili Kılınması

Eşlerden her biri, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil etme hakkına sahiptir. Süreklilik göstermeyen ihtiyaçlar bakımından ise, eşlerden biri, diğer eş veya haklı sebeplerle hâkim tarafından yetkili kılınmışsa ya da birliğin yararı bakımından gecikmede sakınca bulmakta ve fakat diğer eşin hastalığı, başka bir yerde olması yahut benzeri sebeplerle rızası alınamamaktaysa, aile birliğini temsil etmeye yetkilidir (TMK m. 188). Şu halde, eşlerden birisi, diğer eşin iznine tâbi bir işleme ilişkin olarak gerekli olan izni haklı bir sebep olmaksızın vermiyorsa, diğer eş, tek başına hareket için yetkilendirilmek üzere mahkemeye başvurma hakkına sahiptir¹⁰¹.

Eşlerden birinin, evlilik birliğini tek başına temsil etmek üzere yetkili kılınması, önleyici tesir ve inşâî tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir¹⁰².

7) Aile Konutu ile İlgili İşlemler için Diğer Eşin Rızasının Sağlanamadığı Hâllerde Hâkimin Müdahalesinin İstenmesi

Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, eşlerden her biri diğeri ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlem yapabilir (TMK m. 193). Aile konutuna ilişkin işlemler ise bu genel kuralın istisnalarından biridir. Buna göre eşlerden biri, diğer eşin açık rızası olmadıkça aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz. Rızayı sağlayamayan veya haklı bir sebep olmaksızın kendisine rıza verilmeyen eş, hâkimin müdahalesini isteyebilir (TMK m. 194, I-II).

⁹⁹ Dural / Öğüz / Gümüş, s. 111.

¹⁰⁰ Kuru, Nizasız Kaza, s. 71.

¹⁰¹ Dural / Öğüz / Gümüş, s. 168; Öztan, Aile, s. 191.

¹⁰² Budak, Armağan, s. 287.

Hâkim yapacağı inceleme sonrasında eşin yerine izin kararı vermez, bilakis hak sahibi eşi tek başına hareket etme konusunda yetkili kılar¹⁰³.

Aile konutu ile ilgili tasarruf işlemleri yapmak veya kira sözleşmesini sona erdirmek isteyen ve fakat diğer eşin rızasını sağlamayan eşe, bu işlemleri yapmak için hâkim tarafından izin verilmesi, önleyici tesir ve inşâî tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir¹⁰⁴.

8) Mevcut Mal Rejiminin Eşlerden Birinin veya Alacaklıların Talebiyle Mal Ayrılığına Dönüştürülmesi ve Sebeplerin Ortadan Kalkması Hâlinde Mal Ayrılığından Eski Rejime Geri Dönülmesi

Türk Medeni Kanunu'nun 206'ncı maddesi haklı sebeplerin varlığı halinde eşler arasındaki yasal ve mal ayrılığı dışındaki sözleşmesel mal rejimlerinin yine eşlerden birinin istemi ile hâkim kararıyla ileriye etkili olarak mal ayrılığına dönüştürülmesine olanak tanımaktadır¹⁰⁵.

Haklı bir sebebin bulunması durumunda hâkimin eşlerden birinin istemi üzerine mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesine karar vermesi mümkündür. Haklı sebeplerin neler olduğu Türk Medeni Kanunu'nun 206'ncı maddesinin ikinci fıkrasında sayılmıştır.

Bazı hallerde ise alacaklıların talebiyle mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesine karar verilmesi mümkündür. Buna göre, mal ortaklığını kabul etmiş eşlerden birine karşı icra takibinde bulunan alacaklı, haczin uygulanmasında zarara uğrarsa, hâkimden mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir. Alacaklının istemi her iki eşe yöneltilir. Yetkili mahkeme borçlunun yerleşim yeri mahkemesidir (TMK m. 210).

Mevcut mal rejiminin eşlerden birinin veya alacaklıların talebiyle mal ayrılığına dönüştürülmesi ve sebeplerin ortadan kalkması hâlinde mal ayrılığından eski rejime geri dönülmesi, kanımızca ihtilâf ve sübjektif hakkın yokluğu ile önleyici ve inşâî tesir kriterleri gereğince bir çekişmesiz yargı işidir.

¹⁰³ Dural / Ögüz / Gümüş, s. 164; Öztan, Aile, s. 209.

¹⁰⁴ Budak, Armağan, s. 286.

¹⁰⁵ Öztan, Aile, s. 244-245; Dural / Ögüz / Gümüş, s. 192.

9) Paylaşmalı Mal Ayrılığında Boşanma veya Evliliğin İptali Hâlinde, Aile Konutu ve Ev Eşyasını Hangi Eşin Kullanmaya Devam Edeceği Hakkında Karar Verilmesi

Paylaşmalı mal ayrılığında evliliğin iptal veya boşanma kararıyla sona erdirilmesi halinde, ailenin ortak kullanımına özgülenmiş ve eşler arasında eşit olarak paylaşma konusu olan konutta kalmaya ve ev eşyasını kullanmaya hangisinin devam edeceği konusunda eşler anlaşabilirler (TMK m. 254, I, c. 1). Eşlerin bu konuda anlaşamaması halinde, hakkaniyet gerektiriyorsa hâkim, olayın özelliklerini, eşlerin ekonomik ve sosyal durumlarını ve varsa çocuklarının menfaatlerini göz önünde bulundurarak bu hakka hangisinin sahip olacağına iptal veya boşanma kararıyla birlikte re'sen karar verir. Bu kararda kalma ve kullanma süresini belirleyerek tapu kütüğüne şerhi için tapu memurluğuna bildirir (TMK m. 254, II).

Paylaşmalı mal ayrılığında boşanma veya evliliğin iptali hâlinde, aile konutu ve ev eşyasını hangi eşin kullanmaya devam edeceği hakkında karar verilmesi önleyici ve inşâî tesir ve re'sen harekete geçme kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir¹⁰⁶.

10) Sağ Kalan Eşe Aile Konutu Üzerinde ve Ev Eşyası Üzerinde Mülkiyet veya İntifa Hakkı Tanınması

Eşlerden birinin ölümü halinde, paylaşma konusu olan mallar arasında ev eşyası veya eşlerin birlikte yaşadıkları konut varsa; sağ kalan eş, bunlar üzerinde kendisine miras ve paylaşmadan doğan hakkına mahsup edilmek ve yetmezse bir bedel eklemek suretiyle mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir. Haklı sebeplerin varlığı halinde sağ kalan eşin veya ölenin diğer yasal mirasçılarından birinin istemi üzerine, mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınmasına da karar verilebilir (TMK m. 255, I-II).

Sağ kalan eşe aile konutu üzerinde ve ev eşyası üzerinde mülkiyet veya intifa hakkı tanınması, kanımızca ihtilâf yokluğu ve inşâî tesir kriterleri uyarınca çekişmesiz yargı işidir.

11) Mal Ortaklığında Eşlerden Birinin Mirası Reddine İzin Verilmesi

Evlilik birliğinde eşlerden biri, diğerinin rızası olmaksızın ortaklık mallarına girecek olan bir mirası reddedemeyeceği gibi, tereke borca batıksa

¹⁰⁶ Budak, Armağan, s. 287.

mirası kabul de edemez. Diğer eşin rızasının alınmasına olanak bulunmazsa veya bu konudaki istem onun tarafından haklı bir sebep gösterilmeksizin reddedilirse, istem sahibi eş kendi yerleşim yeri mahkemesine başvurabilir (TMK m. 265, I-II).

Kanımızca mal ortaklığında eşlerden birinin mirası reddetmesine izin verilmesi, önleyici ve inşâî tesir kriterleri gereğince bir çekişmesiz yargı işidir.

12) Ana Babaya Çocuğun Mallarından Bir Kısmını Çocuğun Bakım ve Eğitimi İçin Sarf Etme İzninin Verilmesi

Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır (TMK m. 327, I). Ana ve baba, yoksul ise ya da çocuğun özel durumu olağanüstü harcamalar yapılmasını gerektiriyorsa ya da olağan dışı herhangi bir sebebin varlığı halinde, hâkimin izniyle çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek belli bir miktar harcayabilirler (TMK m. 327, II).

Ana babaya çocuğun mallarından bir kısmını çocuğun bakım ve eğitimi için sarf etme izninin verilmesi, kanımızca, ihtilâf yokluğu, önleyici tesir ve inşâî tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir.

13) Velayetin Kaldırılması, Velayetin Eşlerden Birinden Alınarak Diğerine Verilmesi ve Kaldırılan Velayetin Geri Verilmesi

Kanunda gösterilen bazı hallerin gerçekleşmesi durumunda çocuğun korunması için velayetin kaldırılması gerekebilir. Bu hallerin neler olduğu Türk Medeni Kanunu'nun 348'inci maddesinin ikinci fıkrasında sayılmıştır. Buna göre, ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, özürli olması, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi yahut ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması halinde velayet anadan, babadan yahut her ikisinden kaldırılabilir. Hakim, velayet hakkını ana-babanın birinden alıp, diğerine verirken, ana-babanın değil, çocuğun yararını göz önünde bulundurur¹⁰⁷.

Mahkemenin velayet hakkının kaldırılması kararı verebilmesi için talepte bulunulması gerekli değildir. Hâkim, herhangi bir ilgilinin talebi

¹⁰⁷ Öztan, Aile, s. 465.

bulunmasa da velayetin kaldırılmasını gerektiren bir sebebin bulunduğunu tespit ederse re'sen harekete geçerek velayetin kaldırılması kararı verebilir¹⁰⁸.

Kanımızca velayetin kaldırılması, velayetin eşlerden birinden alınarak diğerine verilmesi ve kaldırılan velayetin geri verilmesi işi sübjektif hakkın yokluğu, önleyici tesir ve re'sen harekete geçme kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir¹⁰⁹.

14) Hâkimin Çocuğun Mallarının Yönetimine Müdahale Etmesi ve Çocuğun Mallarının Yönetiminin Kayyıma Devri

Türk Medeni Kanunu'nun 361'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca çocuğun mallarının tehlikeye düşmesi başka bir şekilde önlenemiyorsa hâkim, yönetimin bir kayyıma devredilmesine karar verebilir. Benzer şekilde, çocuğun yönetimi ana ve babaya ait olmayan malları tehlikeye düştüğünde hâkim, aynı önlemlerin alınmasını kararlaştırabilir (TMK m. 361, II). Bu önlemler, velayetin sona ermesi halinde ortadan kalkar. Önlemin uygulanmasına yol açan neden daha önce ortadan kalkmış olsa dahi, önlemin sona erdirilmesi yeniden mahkeme kararı alınmasını gerektirir¹¹⁰.

Hâkimin çocuğun mallarının yönetimine müdahale etmesi ve çocuğun mallarının yönetimini kayyıma devretmesi, sübjektif hakkın yokluğu, re'sen harekete geçme ve önleyici tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir¹¹¹.

15) Evlilik Sona Erince Velayet Kendisinde Kalan Eşin, Hâkime Çocuğun Malları Hakkında Defter Sunması

Evlilik sona erince velayet kendisinde kalan eş, hâkime çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren bir defter vermek ve bu malvarlığında veya yapılan yatırımlarda gerçekleşen önemli değişiklikleri bildirmek zorundadır (TMK m. 353).

Evlilik sona erince velayet kendisinde kalan eşin, hâkime çocuğun malları hakkında defter sunması, kanımızca, sübjektif hakkın ve ihtilâf yokluğu kriterleri ile önleyici tesir kriterleri gereğince çekişmesiz yargı işidir.

¹⁰⁸ Dural / Ögüz / Gümüş, s. 339.

¹⁰⁹ Kuru, Nizasız Kaza, s. 78.

¹¹⁰ Dural / Ögüz / Gümüş, s. 338.

¹¹¹ Kuru, Nizasız Kaza, s. 79.

16) Aile Yurdunun Kurulmasına İzin Verilmesi, Kuruluşun Tebliğ ve İlanı, Kapatılması Hâlinde Tapu Sicilindeki Şerhin Silinmesine İzin Verilmesi, Taşınmazın Bizzat Malik veya Ailesi Tarafından Kullanılması Şartına Geçici Olarak İstisna Tanınması

Aile yurdu kurulmasının amacı aileye bir yerleşim yeri ya da geçim kaynağı temin etmektir. Nitekim, Türk Medeni Kanunu'nun 386'ncı maddesi uyarınca konut olarak kullanılmaya yahut tarım ve sanayiye elverişli taşınmazlar aile yurdu olarak özgülenebilir¹¹².

Aile yurdu, mahkeme kararına istinaden tapuya şerh düşülmesi suretiyle kurulur. Bu nedenle, aile yurdu kurmak isteyen kimse önce mahkemeye başvurur (TMK m. 388, I). Bunun üzerine, hâkim, alacaklıların ya da zarar görebilecek diğer kişilerin aile yurdunun kurulmasına itiraz edebilmeleri için durumu ilan eder (TMK m. 388, I). Alacaklılar süresi içinde itiraz etmişlerse ve itiraz, mahkemece haklı görülmüşse, bunların alacakları ödenmediği ya da taşınmaz ile ilgileri herhangi bir başka yolla kesilmediği sürece hâkim, aile yurdunun kurulmasına izin vermez (TMK m. 389, II, c. 1).

Türk Medeni Kanunu'nun 387'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca mahkemece haklı sebeplere dayanılarak geçici bir istisna kabul edilmiş olmadıkça malikin, taşınmazı veya üzerindeki tesisi kendisinin işletmesi ya da konutta oturması zorunludur.

Türk Medeni Kanunu'nun 395'inci maddesi uyarınca malik sağlığında yurda son verebilir. Bunun için malik, tapu kütüğündeki kaydı sildirmek üzere bir dilekçeyle mahkemeye başvurur; bu istem mahkemece ilân olunur. İlân tarihinden başlayarak iki ay içinde bir itiraz yapılmaz veya yapılan itirazın haksızlığı anlaşılırsa, mahkeme kütükteki kaydın silinmesine izin verir.

Aile yurdunun kurulmasına izin verilmesi, kuruluşun tebliğ ve ilanı, kapatılması hâlinde tapu sicilindeki şerhin silinmesine izin verilmesi, taşınmazın bizzat malik veya ailesi tarafından kullanılması şartına geçici olarak istisna tanınması, kanımızca, ihtilâf ve sübjektif hakların yokluğu ile önleyici ve inşâî tesir kriterlere göre birer çekişmesiz yargı işidir.

¹¹² Dural / Ögüz / Gümüş, s. 372.

C) MİRAS HUKUKUNDAKİ ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ

1) Sulh Hâkimi Tarafından Resmî Vasiyetname Düzenlenmesi; El Yazısı ile Vasiyetnamenin Sulh Hâkimi Tarafından Saklanması; Sözlü Vasiyetname Tutanağının Sulh veya Asliye Mahkemesine Tevdî

Türk Medeni Kanunu'nun 532'nci maddesi uyarınca resmi vasiyetname, iki tanığın katılımıyla resmi memur tarafından düzenlenir. Resmi memur, sulh hâkimi, noter veya kanunla kendisine bu yetki verilmiş diğer bir görevli olabilir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 382'nci maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi bakımından dikkat çeken yön, hükümde sadece resmi vasiyetnamenin "sulh hâkimi" tarafından bahsedilmesi buna karşılık konuyu düzenleyen Türk Medeni Kanunu'nun 532'nci maddesinin ikinci fıkrasında ise noter veya kanunla kendisine bu yetki verilmiş başka bir görevliden de bahsedilmesidir. Yasanın bu haliyle, yasa koyucunun, çekişmesiz yargının hem şekli hem de maddî anlamda yargısal bir işlem olduğu yönünde öğretide ileri sürülen görüşü¹¹³ benimsediği söylenebilir.

El yazısı ile yazılmış vasiyetname, saklanmak üzere açık veya kapalı olarak notere, sulh hâkimine veya yetkili memura bırakılabilir (TMK m. 538, II). bu şekilde, el yazılı vasiyetnamenin kaybolması, üçüncü kişiler tarafından yok edilmesi yahut tahrif edilmesi önlenmiş olmaktadır¹¹⁴.

Sözlü vasiyette bulunulmuşsa mirasbırakan tarafından görevlendirilen tanıklardan biri, kendilerine beyan edilen son arzuları, yer, yıl, ay ve günü de belirterek hemen yazar, bu belgeyi imzalar ve diğer tanığa imzalatır. Yazılan belgeyi ikisi birlikte vakit geçirmeksizin bir sulh veya asliye mahkemesine verirler ve mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini, onun son arzularını olağanüstü durum içinde kendilerine anlattığını hâkime beyan ederler (TMK m. 540, I). Maddede de bu beyanın tutanağa geçirilip tanıklarca imzalanması aranmamışsa da öğretide böyle bir tutanağın tutulması yerinde olacağı dile getirilmiştir¹¹⁵.

Sulh hâkimi tarafından resmî vasiyetname düzenlenmesi; el yazısı ile vasiyetnamenin sulh hâkimi tarafından saklanması; sözlü vasiyetname

¹¹³ Kuru, Nizasız Kaza, s. 10.

¹¹⁴ Dural / Öz, s. 87.

¹¹⁵ Dural / Öz, s. 94.

tutanağının sulh veya asliye mahkemesine tevdiî, ihtilâf yokluğu kriterine göre birer çekişmesiz yargı işidir¹¹⁶.

2) Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisine Görevinin Bildirilmesi

Mirasbırakanın, hazırlamış olduğu vasiyetname ile bir veya birden çok vasiyeti yerine getirme görevlisi ataması mümkündür (TMK m. 550, I). Vasiyeti yerine getirme görevlisine görevi sulh hukuk hâkimi tarafından bildirilir; bildirim tarihinden başlayarak onbeş gün içinde kabul edilmediği sulh hâkimine bildirilmezse, görev kabul edilmiş sayılır (TMK m. 550, III)¹¹⁷.

Vasiyeti yerine getirme görevlisine görevinin bildirilmesi ihtilâf yokluğu ve re'sen harekete geçme kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir¹¹⁸.

3) Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisinin Tereke Malları Üzerinde Tasarruf Etmesine İzin Verilmesi

Vasiyeti yerine getirme görevlisinin tasarruf yetkisi, vasiyetin ifası ya da tereke borçları ile ilgili hususlarla sınırlıdır¹¹⁹.

Şayet mirasbırakan sağlığında taahhüt etmemiş ise, terekeye dâhil malların, vasiyeti yerine getirme görevlisi tarafından devri veya bunlar üzerinde sınırlı aynî haklar kurulması, sulh hâkiminin yetki vermesine bağlıdır. Hâkim, olanak bulunduğu takdirde mirasçıları dinledikten sonra karar verir. Olağan giderleri karşılayacak ölçüdeki tasarruflar için yetki almaya gerek yoktur (TMK m. 553). Kanımızca vasiyeti yerine getirme görevlisinin tereke malları üzerinde tasarruf etmesine izin verilmesi ihtilâf ve subjektif hakların yokluğu kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir.

4) Gaibin Mirasçılara, Gaibe Düşen Miras Payının Teslim Edilmesi

Hakkında gaiplik kararı bulunmadığı için o sırada mirasçı sıfatını kazanmış görünen bir kişiye miras kalmışsa, durum aydınlanana kadar bu kişinin miras payı mahkeme tarafından yönetilir (TMK m. 586, I).

¹¹⁶ Kuru, Nizasız Kaza, s. 85.

¹¹⁷ Bu, aksi ispat edilemeyen bir karinedir (*praesumptio de iuris et iure*). Bkz. Dural / Öz, s. 182.

¹¹⁸ Kuru, Nizasız Kaza, s. 85.

¹¹⁹ Dural / Öz, s. 185.

Dural/Öz'e göre, “şayet ortadan kaybolan fakat hakkında gaiplik kararı alınmamış bulunan kişiye miras kalmışsa, Türk Medeni Kanunu'nun 586'ncı maddesinin ikinci fıkrası uyarınca söz konusu kişinin yokluğu halinde ölene mirasçı olacak kimseler bu gaiplik kararı için ilgili hükümlere göre dava açabilirler. Dava açma süresi Türk Medeni Kanunu'nun 33'üncü maddesi uyarınca ölüm tehlikesi içinde kaybolmadan itibaren bir yıl ve çoktan beri haber almama halinde son haberden itibaren beş yıl olacaktır”¹²⁰. Her ne kadar burada “dava” terimi kullanılmışsa da, kast edilen çekişmesiz yargı işidir.

Mirasçılardan birinin gaip olması halinde mirasın açıldığı an itibarıyla bu kişinin sağ olmaması halinde onun miras payı kendilerine kalacak olanlar, gaipliğe ilişkin süreler ve usule uyarak o kimsenin gaipliğine karar verilmesini ve miras payının kendilerine teslimini isteyebilirler (TMK m. 586, II).

Gaibin mirasçılarına, gaibe düşen miras payının teslim edilmesi ihtilâf yokluğu kriterine göre çekişmesiz yargı işidir¹²¹.

5) Tereke Mallarının Korunması ve Hak Sahiplerine Ulaşmasını Sağlamak İçin Önlem Alınması

Mirasın geçmesinin bir sonucu olarak mirasbırakanın yerleşim yeri sulh hâkimi istem üzerine veya re'sen tereke mallarının korunması ve hak sahiplerine geçmesini sağlamak üzere gerekli olan bütün önlemleri alır. Bu önlemler, özellikle kanunda belirtilen hallerde terekede bulunan mal ve hakların yazımına, terekenin mühürlenmesine, terekenin resmen yönetilmesine ve vasiyetnamelerin açılmasına ilişkindir (TMK m. 589, I-II).

Tereke mallarının korunması ve hak sahiplerine ulaşmasını sağlamak için önlem alınması, re'sen harekete geçme, önleyici tesir ve ihtilâf yokluğu kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir¹²².

6) Mirasçılık Belgesi Verilmesi

Yaptığı başvuru üzerine yasal mirasçı olduğu belirlenenlere, sulh mahkemesince veya noterlikçe mirasçılık sıfatlarını gösteren bir belge¹²³ verilir (TMK m. 598, I).

¹²⁰ Dural / Öz, s. 377-378.

¹²¹ Kuru, Nizasız Kaza, s. 85.

¹²² Kuru, Nizasız Kaza, s. 85-86.

¹²³ Bu belgeye “mirasçılık belgesi” ya da uygulamadaki adıyla “veraset ilâmı” denilir (Dural / Öz, s. 387).

Öğretide mirasçılık belgesi verilmesine yönelik talebin mirasın açıldığı sulh hukuk mahkemesine çekişmesiz (nizasız) bir “dava” ile yöneltileceği¹²⁴ dile getirilmiştir. Burada “dava” yerine “talep” tabirinin kullanılması daha isabetli olacaktır.

Mirasçı atamaya veya vasiyete ilişkin ölüme bağlı tasarrufa mirasçılar veya başka vasiyet alacaklıları tarafından kendilerine bildirilmesinden başlayarak bir ay içinde itiraz edilmedikçe, lehine tasarrufta bulunan kimseye, sulh mahkemesince atanmış mirasçı veya vasiyet alacaklısı olduğunu gösteren bir belge verilir (TMK m. 598, II).

Mirasçılık belgesi verilmesi işi ihtilâf yokluğu kriterine göre çekişmesiz yargı işidir¹²⁵. Mirasçılık belgesiyle ilgili olarak belirtilmesi gereken bir başka husus ise Türk Medeni Kanunu’nun 598. maddesinin üçüncü fıkrası ile mirasçılık belgesinin geçersizliğinin her zaman ileri sürülmesinin mümkün hale getirilmesidir. Böylelikle, bir çekişmesiz yargı kararı olan mirasçılık belgesi verilmesinin maddî anlamda kesin hüküm gücünden yoksun olduğu vurgulanmak istenmiştir¹²⁶.

7) Terekenin Yazımı İşleminin Sona Erdiğinin Mirasçılara Bildirilmesi, Mirasın Reddi Beyanının Tespiti ve Tescili; Mirasın Reddinin, Mirası Reddeden Kişiden Sonra Gelen Mirasçılara Bildirilmesi; Mirasın Reddi Süresinin Uzatılması

Koruma önlemi olarak terekenin yazımı halinde mirası ret süresi, yasal ve atanmış mirasçılar için yazım işleminin sona erdiğinin sulh hâkimi tarafından kendilerine bildirilmesiyle başlar (TMK m. 607).

Mirasın reddini düzenleyen Türk Medeni Kanunu’nun 609’uncu maddesinin ikinci ve üçüncü fıkrası uyarınca sulh hâkimi, sözlü veya yazılı ret beyanını bir tutanakla tespit eder. Süresi içinde yapılmış olan ret beyanı, mirasın açıldığı yerin sulh mahkemesince özel kütüğüne yazılır ve reddeden mirasçı isterse kendisine reddi gösteren bir belge verilir.

Mirasçıların mirası kendilerinden sıra bakımından daha sonra gelen mirasçılar lehine reddetmeleri mümkündür. Nitekim Türk Medeni Kanunu’nun 614’üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkrası uyarınca mirasçılar, mirası reddederken, kendilerinden sonra gelen mirasçılardan

¹²⁴ Dural / Öz, s. 388.

¹²⁵ Kuru, Nizasız Kaza, s. 87; Budak, Armağan, s. 294.

¹²⁶ Tanrıver, Toplantı, s. 125.

mirası kabul edip etmeyeceklerinin sorulmasını tasfiyeden önce isteyebilirler. Bu takdirde ret, sulh hâkimi¹²⁷ tarafından daha sonra gelen mirasçılara bildirilir; bunlar bir ay içinde mirası kabul etmezlerse reddetmiş sayılırlar. Bunun üzerine miras, iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir ve tasfiye sonunda arta kalan değerler, önce gelen mirasçılara verilir (TMK m. 614, III).

Önemli sebeplerin varlığı hâlinde sulh hâkimi, yasal ve atanmış mirasçılara tanınmış olan ret süresini uzatabilir veya yeni bir süre tanıyabilir (TMK m. 615). Ancak bunun için haklı bir sebep bulunması gerekir. Böyle bir durumun olup olmadığını hâkim her olayın koşullarına göre ayrı ayrı değerlendirir¹²⁸.

Kanımızca, terekenin yazımı işleminin sona erdiğinin mirasçılara bildirilmesi ihtilâf yokluğu ve re'sen harekete geçme kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir.

Mirası ret beyanının tespit ve tescili ihtilâf yokluğu ve inşâî tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir¹²⁹.

Mirasın reddinin mirası reddeden kişiden sonra gelen mirasçılara bildirilmesi ihtilâf yokluğu ve re'sen harekete geçme kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir.

Mirası ret süresinin uzatılması ihtilâf yokluğu kriterine göre çekişmesiz yargı işidir¹³⁰.

8) Terekenin Resmî Defterinin Tutulması

Bilindiği üzere mirasın açılması üzerine terekedeki haklar yasa gereği kendiliğinden mirasçılara intikal etmekte ve vasiyet alacaklıları da kendiliğinden doğacak olan bu hakları ileri sürebilmektedirler. Buna rağmen, yasa koyucu, bununla yetinmemiş ve mirasın paylaşılmasına kadar terekenin korunmasına yönelik bazı tedbirler öngörmüştür¹³¹. Bunlardan biri de terekenin resmi defterinin tutulmasıdır. Buna göre, mirasçılar arasında vesayet altına alınmış olan veya alınması gereken kimse varsa; mirasçılardan biri uzun süreden beri bulunamıyorsa ve temsilcisi de yoksa mirasçılardan

¹²⁷ Daveti mirasbırakanın son yerleşim yeri sulh hukuk hâkimi yapacaktır (Dural / Öz, s. 409).

¹²⁸ Dural / Öz, s. 401.

¹²⁹ Kuru, Nizasız Kaza, s. 88.

¹³⁰ Kuru, Nizasız Kaza, s. 88.

¹³¹ Dural / Öz, s. 379.

veya ilgililerden biri, ölüm tarihinden başlayarak bir ay içinde istemde bulunursa sulh hâkimi terekenin defterinin tutulmasına karar verir (TMK m. 590).

Terekenin defterinin tutulması ihtilâf yokluğu kriterine göre bir çekişmesiz yargı işidir¹³².

9) Sulh Hâkiminin Özellikleri Olan Eşyanın Mirasçılardan Birine Tahsis Edilmesi veya Satılmasına Karar Vermesi

Mirasçılar, tereke mallarından mirasçı veya ortak kök sayısınca pay oluştururlar. Anlaşma olmazsa, mirasçılardan her biri, payların oluşturulmasını sulh mahkemesinden isteyebilirler. Payların oluşturulmasında hâkim, yerel adetleri, mirasçıların kişisel durumlarını ve çoğunluğun arzusunu göz önünde bulundurur. Payların özgülenmesi mirasçıların anlaşması uyarınca yapılır. Buna olanak bulunmazsa kura çekilir (TMK m. 650).

Eğer mirasçılar bir tereke malının bölünmesi veya özgülenmesi konusunda anlaşamazlarsa, o mal satılır ve bedeli bölüştürülür (TMK m. 651, II). Mirasçılardan biri istemde bulunursa satış artırma yoluyla yapılır. Mirasçılar artırmanın şekli konusunda anlaşamazlarsa sulh hâkimi, artırmanın mirasçılar arasında veya herkese açık yapılmasına karar verir (TMK m. 651, III).

Sulh hâkiminin özellikleri olan eşyanın mirasçılardan birine tahsis edilmesi kanımızca ihtilâf yokluğu ve inşâî tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir.

Mirasçıların tereke malının bölünmesi veya özgülenmesi konusunda anlaşamamaları durumunda o malın satılması ise re'sen harekete geçme ve inşâî tesir kriterleri uyarınca çekişmesiz yargı işidir.

Ç) EŞYA HUKUKUNDAKİ ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ

1) Taşınmaz Üzerinde Taraf Oluşturulmasına ve Hak İhlaline Sebepiyet Vermeyecek Düzeltmelerin Yapılması

Konu öncelikle Türk Medeni Kanunu'nun 1026'ncı maddesinin üçüncü fıkrası ve 1027'nci maddesi ile Tapu Kanunu'nun 31'inci maddesinde¹³³

¹³² Kuru, Nizasız Kaza, s. 88.

¹³³ "Gayrimenkul malların yüz ölçümü tapu sicilinde yazılı miktardan fazla çıktıda bu fazlalığın bitişik araziye el uzatmaktan ileri gelmediğine ve sınırca da bir değişiklik olmadığına mahkemece karar verilirse sicile karar veçhile kaydolunur. Mahkeme gayrimenkulün başında incelemeler yapar ve bitişik gayrimenkul maliklerini dinler.

düzenlenmiştir. “Ayni hakların sona ermesi” başlıklı Türk Medeni Kanunu’nun 1026’ncı maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca özellikle tapu müdürü re’sen hâkime başvurarak ayni hakkın sona erdiğinin belirtilmesine ilişkin karar verilmesini istemeye ve hâkimin vereceği karara dayanarak terkin işlemi yapmaya yetkilidir. Mahkemenin bu konuda vereceği karar ihtilâf yokluğu, önleyici tesir ve re’sen harekete geçme kriterlerine göre bir çekişmesiz yargı işi söz konusudur¹³⁴.

“Düzeltilme” başlıklı 1027’nci maddede ise tapu kaydına yapılan tescilin tapu memurunun yaptığı yanlışlık yüzünden yolsuz olması hali düzenlenmiştir. Buna göre ilgililerin yazılı rızaları olmadıkça, tapu memuru, tapu sicilindeki yanlışlığı ancak mahkeme kararıyla düzeltebilir (TMK m. 1027, I). Düzeltilme, eski tescilin terkinini ve yeni bir tescilin yapılması biçiminde de olabilir (TMK m. 1027, II). Tapu memuru, basit yazı yanlışlıklarını, Tapu Sicil Tüzüğü kuralları uyarınca re’sen düzeltir (TMK m. 1027, III). Burada bahsi geçen yolsuzlukların düzeltilmesinde şu ayırım göz önünde tutulmalıdır:¹³⁵ Tapu kütüğünde yapılacak düzeltme işlem sırasında sunulan belgeye aykırı olarak yapılmış adı yazım hatasından ibaret ise tapu müdürünce nedeni düzeltmeler sicilinde açıklanarak tüzük kuralları uyarınca re’sen düzeltme yapılır. Bu durumda mahkemeye başvurmaya gerek yoktur. Buna karşılık, düzeltme adı yazım hatasını aşarak hakkın varlığı ve içeriğini ilgilendiriyorsa tapu memuru re’sen düzeltme yapamaz. Bu halde, Tapu Sicil Tüzüğü’nün 85’inci maddesi uyarınca düzeltmenin yapılabilmesi için ilgililerin yazılı rızalarının alınması ve yevmiye defterine kaydedilmesi gerekir. Düzeltilmeye ilgililerden birinin yazılı rıza vermemesi durumunda tapu müdürü, defterdarlık veya mal müdürlüğünden düzeltme için dava açılmasını talep eder. Hazine avukatının bulunmadığı yerlerde ise tapu müdürü re’sen mahkemeye başvurur ve her iki halde de verilecek karara göre tapu kütüğünde gerekli düzeltmeyi yapar¹³⁶. Tapu müdürünün re’sen dava açmaması durumunda ilgili kişilerin de düzeltme için mahkemeye başvurabilecekleri kabul edilmektedir¹³⁷. Her ne kadar Tapu Sicil Tüzüğü’nde “dava”dan bahsedilmişse de kanımızca burada söz konusu olan bir “talep”tir. Zira mahkemenin talep üzerine düzeltme hakkında vereceği

Mahkeme kararına, tapu fen memurlarına ve bunlar yoksa yetkili fen memurlarına veya mühendislere yaptırılacak o yere ait harita da eklenir. İtiraz halinde genel hükümler çerçevesinde dava açılır.“

¹³⁴ Kuru, Nizasız Kaza, s. 97.

¹³⁵ Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, Eşya Hukuku, s. 227.

¹³⁶ Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, Eşya Hukuku, s. 227.

¹³⁷ Akipek / Akıntürk, Eşya Hukuku, s. 345. Bu yöndeki bir karar için bkz. 1. HD 23.3.1978, E. 2980 / K. 3172 (<http://www.hukukturk.com>, e.t. 15.2.2011).

karar bir çekişmesiz yargı işidir. Bu karar re'sen harekete geçme ve önleyici tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir¹³⁸.

Taşınmaz üzerinde taraf oluşturulmasına ve hak ihlaline sebebiyet vermeyecek düzeltmelerin yapılmasının kapsamına taşınmaz üzerindeki aynı hakkı etkileyecek değişiklikler girmemektedir. Bu bağlamda burada tapu kütüğünde yapılan yanlışlıkların tapu memurunun bir hakkın tescili veya terkinin icrası sırasında hataen yaptıklarıdır. Bunun dışında kalan yanlışlıklar Türk Medeni Kanunu'nun 1025'inci maddesinin kapsamına girer ve bunların düzeltilmesi için aynı bir dava olduğu konusunda hiçbir şüphe olmayan¹³⁹ düzeltme (tashi) davası açılır.

2) Taşınmaz Rehninde Alacaklı İçin Kayyım Tayini

Acele karar alınması gereken hâllerde, alacaklının temsili için, borçlunun veya diğer bir ilgilinin istemesi üzerine, şahsen hareket etmesi kanun hükmü gereği olup da adı veya nerede olduğu bilinmeyen alacaklıya, rehinli taşınmazın bulunduğu yer sulh hâkimi tarafından bir kayyım atanır (TMK m. 880). Burada Türk Medeni Kanunu'nun 426'ncı ve 427'nci maddelerine göre, kayyım tayininin özel bir hali vardır¹⁴⁰.

Taşınmaz rehninde alacaklı için kayyım tayin edilmesi ihtilâf yokluğu ile önleyici tesir ve inşâ tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir¹⁴¹.

IV- HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU'NUN 382'NCİ MADDESİNDE SAYILMAYAN TÜRK MEDENİ KANUNU'NDAKİ ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ

A) KİŞİLER HUKUKUNA İLİŞKİN ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ

1) Vakfın Kuruluşunun Tescili

Vakıf kuruluşunun tescilin Türk Medeni Kanunu'nun 104'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Sözü geçen düzenlemeye göre tesciline karar verilen vakıf, vakfın yerleşim yeri nezdinde tutulan sicile tescil edilir; ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde tutulan merkezi sicile kaydolunur.

¹³⁸ Kuru, Nizasız Kaza, s. 97-98.

¹³⁹ Üstündağ, Dava, s. 30.

¹⁴⁰ Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, Eşya Hukuku, s. 763.

¹⁴¹ Kuru, Nizasız Kaza, s. 97.

Belirtmek gerekir ki, mahkeme siciline tescil, re'sen değil, ancak istem (talep) üzerine yapılır¹⁴². Tescil, resmi senet düzenlenmiş ise vakfeden tarafından; vakfin kuruluşu, ölüme bağlı tasarrufa dayanıyorsa ilgililerin veya vasiyetnameyi açan sulh hâkiminin bildirimine üzerine ya da Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce re'sen yapılır. Başvurunun yapıldığı mahkeme, mal ve hakların korunması için gerekli önlemleri re'sen alır (TMK m. 102, III, IV).

Vakfin kuruluşunun tescili, ihtilâf yokluğu ve inşâ tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir¹⁴³.

B) AİLE HUKUKUNA İLİŞKİN ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ

1) Anlaşmalı Boşanma

Eşlerin boşanma hususunda anlaşmaları mümkündür. Bu durumu dikkate alan yasa koyucu Türk Medeni Kanunu'nun 166'ncı maddesinin üçüncü fıkrasında anlaşmalı boşanmayı düzenlemiştir. Buna göre, evlilik birliği en az bir yıl sürmüş ise, eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde, evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü hâlinde boşanmaya hükmolunur. Bu hâlde tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmü uygulanmaz.

Bu hükümlerle genel ve mutlak bir boşanma hali düzenlenmiştir. Salt eşlerin anlaşması boşanma sonucunu sağlamamakta, boşanma kararı verilebilmesi için bir sebep oluşturmaktadır¹⁴⁴.

Uygulamada anlaşmalı boşanma olarak bilinen bu usul, ihtilâf yokluğu ve yenilik doğuran etki ölçütlerine göre bir çekişmesiz yargı işidir¹⁴⁵.

¹⁴² Akipek / Akıntürk, Medeni Hukuk, s. 676.

¹⁴³ Kuru, Nizasız Kaza, s. 68.

¹⁴⁴ Dural / Öğüz / Gümüş, s. 117.

¹⁴⁵ Budak, Armağan, s. 282.

2) Boşanmadan Sonra Ortaya Çıkan Yeni Olaylar Sebebiyle Çocuklar Hakkında Gerekli Önlemlerin Alınması

Boşanmadan sonra ana ve babanın başkasıyla evlenmesi, başka bir yere gitmesi veya ölmesi gibi olguların zorunlu kılması halinde hâkim, re'sen veya ana babadan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alır (TMK m. 183). Bu hükümden de anlaşılacağı üzere çocuğun velayetine ilişkin karar nihai değildir. Durumun değişmesi üzerine hâkim, re'sen ya da talep edilmesi halinde gerekli değişiklikleri yapar. Bu bağlamda, özellikle, çocuk kendisine bırakılmış olan ana ya da baba ölecek olursa velayet, kendiliğinden diğerine geçmez; bu hususta hâkim karar verir. Hâkim gerekli görürse çocuğun vesayet altına alınması kararı dahi verebilir. Türk Medeni Kanunu'nun 183'üncü maddesinde sayılan haller tahdidi olmayıp örnek kabilindedir. Durumun yeniden değerlendirilmesini gerektiren her halde, hâkim gerekli kararı verir¹⁴⁶.

Boşanmadan sonra ortaya çıkan yeni olaylar nedeniyle çocuklar hakkında gerekli önlemlerin alınması, sübjektif hakların yokluğu, önleyici ve inşâî tesir ile re'sen harekete geçme kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir¹⁴⁷.

3) Evlilik Birliğinin Korunması Hakkındaki Tedbirler

Eşler evlilik birliği içerisinde yüklendikleri yükümlülükleri yerine getirmeyen veya evlilik birliğine ve yürütümüne ilişkin önemli kararlarda uyuşmazlığa düşerlerse, hâkimden evlilik birliğine müdahalede bulunmasını isteyebilirler¹⁴⁸. Bu önlemler Türk Medeni Kanunu'nun 195 ilâ 201'inci maddeleri arasında düzenlenmiştir. Uzlaştırma, ihtar (uyarı) ve eşleri uzman yardımı için yönlendirme bu tedbirlere örnek gösterilebilir¹⁴⁹.

Evlilik birliğinin korunması için alınan tedbirler, ihtilâf ve sübjektif hakların yokluğu ile önleyici tesir ve inşâî tesir kriterlerine göre birer çekişmesiz yargı işidir¹⁵⁰.

¹⁴⁶ Dural / Öğüz / Gümüş, s. 139.

¹⁴⁷ Kuru, Nizasız Kaza, s. 71.

¹⁴⁸ Dural / Öğüz / Gümüş, s. 169-170.

¹⁴⁹ Dural / Öğüz / Gümüş, s. 172.

¹⁵⁰ Kuru, Nizasız Kaza, s. 72.

4) Çocuk ile Ana-Baba Arasındaki Hukuki İşlemlere İzin Verilmesi

Konu, Türk Medeni Kanunu'nun 345'inci maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre çocuk ile ana veya baba arasında ya da ana ve babanın menfaatine olarak çocuk ile üçüncü kişi arasında yapılacak bir hukukî işlemle çocuğun borç altına girebilmesi, bir kayyımın katılmasına ve hâkimin onayına bağlıdır. Bu hükmün kapsamına hem çocuk ile ana-baba arasında yapılan veya ana-babanın çocuğu temsilen kendileriyle yaptığı işlemler hem de çocuğun ya da çocuk adına ana-babanın üçüncü kişilerle yaptığı ve çocuğu ana-baba yararına borç altına sokan işlemler girer¹⁵¹.

Çocuk ile ana-baba arasındaki hukuki işlemlere izin verilmesi ihtilâf yokluğu ve önleyici tesir ve inşâî tesir kriterlerine göre bir çekişmesiz yargı işidir.¹⁵²

5) Velayet Altında Bulunan Çocuğun Korunması İçin Gerekli Önlemlerin Alınması veya Velayetin Ana-Babadan Alınarak Bir Aile Yanına veya Bir Kuruma Yerleştirilmesi

Yasa koyucu velayet hakkı sahibi ana ve baba için vesayette olduğu gibi bir kamu denetimi öngörmemişse de velayet hakkının çocuğun yararına kullanılmadığı hallerde, hâkime, çocuğun korunması için gerekli önlemleri alma imkânı tanımıştır. Bu önlemler çocuğun kişiliğinin korunmasına ilişkin olanlar ve çocuğun mallarına ilişkin olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.¹⁵³

Çocuğun kişiliğine ilişkin önlemleri düzenleyen Türk Medeni Kanunu'nun 346'ncı maddesine göre, çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır. Bu önlemlerin alınabilmesi için herhangi bir ilgilinin mahkemeye başvurması zorunlu değildir. Diğer bir deyişle, hâkim, re'sen de gerekli önlemleri alabilir.¹⁵⁴

Yukarıdaki önlemlerin yanı sıra hâkimin koruma önlemi kapsamında çocuğu, ana ve babadan alması da mümkündür. Konuyu düzenleyen Türk Medeni Kanunu'nun 347'nci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına göre,

¹⁵¹ Dural / Öğüz / Gümüş, s. 332.

¹⁵² Kuru, Nizasız Kaza, s. 77.

¹⁵³ Dural / Öğüz / Gümüş, s. 335.

¹⁵⁴ Dural / Öğüz / Gümüş, s. 335.

çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir. Çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre başka çare de kalmamışsa, ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine hâkim aynı önlemleri alabilir.

Çocuğun kişiliğinin korunmasına yönelik bu önlemlerden başka hâkimin çocuğun mallarının korunması için de bir takım önlemlere başvurması mümkündür. Bu cümleden olmak üzere, ana ve baba, çocuğun mallarını yönetmekte her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermezlerse hâkim, malların korunması için uygun önlemleri alır. Hâkim, özellikle malların yönetimi konusunda talimat verebilir; belirli zamanlarda verilen bilgi ve hesabı yeterli görmezse, malların tevdi edilmesine veya güvence gösterilmesine karar verebilir (TMK m. 360). Keza, çocuğun mallarının tehlikeye düşmesi başka bir şekilde önlenemiyorsa hâkim, yönetimin bir kayyıma devredilmesine karar verebilir. Çocuğun, yönetimi ana ve babaya ait olmayan malları tehlikeye düştüğünde hâkim, aynı önlemlerin alınmasını kararlaştırabilir. Çocuk mallarının gelirlerinin veya bu mallardan ayrılmış belirli miktarların kanuna uygun şekilde sarf edileceğinden kuşku duyulursa hâkim, bunların da yönetimini bir kayyıma bırakabilir (TMK m. 361).

Velayet altındaki çocuğun korunması için gerekli tedbirlerin alınması subjektif hakların yokluğu, önleyici tesir ve re'sen harekete geçme kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir¹⁵⁵.

C) MİRAS HUKUKUNA İLİŞKİN ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ

1) Yok Olan Vasiyetnamenin İçeriğinin Tespiti

Vasiyetname, vasiyetçinin geri alma niyeti olmaksızın yok olabilir. Örneğin vasiyetname, başkası tarafından yırtılabilir, çöpe atılabilir, hatta bizzat vasiyetçi dalgınlıkla vasiyetnameyi yırtabilir. Konuya ilişkin Türk Medeni Kanunu'nun 543'üncü maddesine göre kaza sonucunda veya üçüncü kişinin kusuruyla yok olan ve içeriğinin aynen ve tamamen belirlenmesine olanak bulunmayan vasiyetname hükümsüz kalır. Tazminat isteme hakkı saklıdır.

¹⁵⁵ Kuru, Nizasız Kaza, s. 78; Budak, Toplantı, s. 129.

Kazaen veya üçüncü kişinin kusuruyla yok olan vasiyetnamenin içeriğinin tespit edilmesi, ihtilâf yokluğu kriterine göre çekişmesiz yargı işi sayılır¹⁵⁶.

2) Terekenin Resmi Tasfiyesi

Resmi tasfiye, mirasbırakanın ölümü üzerine mirasçılara, mirası kabul, ret ve resmi defter tutulmasını isteme seçenekleri yanında tanınmış ek bir imkân olup Türk Medeni Kanunu'nun 632 ilâ 636'ncı maddeleri arasında düzenlenmiştir. Resmi tasfiyede mirasçılar borçlardan sorumlu olmazlar. Mirasbırakanın alacaklıları, alacaklarını sadece terekeden elde edebilirler. Diğer bir deyişle, mirasçılar, borçtan şahsen sorumlu tutulamazlar. Tereke, resmi tasfiyede miraçların malvarlığından ayrı tutulmuş ve terekeyi yönetecek olan sulh hukuk hâkiminin tasarrufuna bırakılmıştır¹⁵⁷. Resmi tasfiyeye karar verildiği anda veya terekenin defterinin tutulmasından sonra, terekenin aktifinin pasifini karşılamadığı anlaşılırsa tereke, iflas hükümlerine göre tasfiye edilir (TMK m. 636).

Terekenin resmi tasfiyeye tâbi tutulması, ihtilâf yokluğu kriterine göre bir çekişmesiz yargı işidir¹⁵⁸.

3) Terekeye Temsilci Atanması

Ülkemizde mirasbırakan genellikle arkasında birden fazla mirasçı bırakmaktadır. İşte mirasçılar arasında gerek terekenin yönetimi gerekse mirasın paylaşımı hususunda çıkabilecek sorunlar çözümleninceye kadar mirasçılarının oluşturdukları topluluk, hukuken kendine özgü bir ortaklık olarak düşünülmüş ve buna "miras ortaklığı" denilmiştir¹⁵⁹. Bu ortaklıkta mirasçılar terekeye elbirliğiyle sahip olurlar ve sözleşme veya kanundan doğan temsil ya da yönetim yetkisi saklı kalmak üzere, terekeye ait bütün haklar üzerinde birlikte tasarruf ederler (TMK m. 640, II). Bu nedenle ortaya çıkacak sorunlara bir çare olarak miras ortaklığına temsilci atanması yoluna gidilebilir. Nitekim Türk Medeni Kanunu'nun 640'ıncı maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca mirasçılardan birinin istemi üzerine sulh mahkemesinin, miras ortaklığına paylaşmaya kadar bir temsilci atayabileceği hükme bağlanmıştır.

¹⁵⁶ Kuru, Nizasız Kaza, s. 85.

¹⁵⁷ Dural / Öz, s. 419.

¹⁵⁸ Kuru, Nizasız Kaza, s. 88

¹⁵⁹ Dural / Öz, s. 436.

Terekeye temsilci atanması, ihtilâf ve sübjektif hakların yokluğu ile önleyici tesir ve inşâî tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir¹⁶⁰.

4) Aile Konutu ve Ev Eşyasının Sağ Kalan Eşe Özgülenmesi

Türk Medeni Kanunu'nun 652'nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca eşlerden birinin ölümü hâlinde tereke malları arasında ev eşyası veya eşlerin birlikte yaşadıkları konut varsa; sağ kalan eş, bunlar üzerinde kendisine miras hakkına mahsuben mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir. Bu hüküm ile aile konutu ve ev eşyasının sağ kalan eş bakımından taşıdığı manevi değer dikkate alınarak ona söz konusu eşyalar üzerinde mülkiyet hakkını talep etme imkânı tanınmıştır.

Aile konutu ve ev eşyasının sağ kalan eşe özgülenmesi kanımızca ihtilâf yokluğu ve inşâî tesir kriterlerine göre çekişmesiz yargı işidir.

D) EŞYA HUKUKUNA İLİŞKİN ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ

1) Taşınmaz Mülkiyetinin Olağanüstü Zamanaşımı ile Kazanılması

Olağanüstü zamanaşımı ile taşınmaz mülkiyetinin kazanılması Türk Medeni Kanunu'nun 713'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, tapu kütüğünde kayıtlı olmayan bir taşınmazı davasız ve aralıksız olarak yirmi yıl süreyle ve malik sıfatıyla zilyetliğinde bulunduran kişi, o taşınmazın tamamı, bir parçası veya bir payı üzerindeki mülkiyet hakkının tapu kütüğüne tesciline karar verilmesini talep edebilir (TMK m. 713, I). Tapu kütüğünde kayıtlı olmayan tanışmazların yanı sıra tapu kütüğünde kayıtlı taşınmazların da olağanüstü zamanaşımı ile kazanılması mümkündür. Buna göre, biraz önce tapu kütüğüne kayıtlı olmayan taşınmazlar için öngörülen şartlar altında, maliki tapu kütüğünden anlaşılamayan veya yirmi yıl önce ölmüş ya da hakkında gaiplik kararı verilmiş bir kimse adına kayıtlı bulunan taşınmazın tamamının veya bölünmesinde sakınca olmayan bir parçasının zilyedi de o taşınmazın tamamı, bir parçası veya bir payı üzerindeki mülkiyet hakkının tapu kütüğüne tesciline karar verilmesini isteyebilir (TMK m. 713, II).

Tescil davası, Hazineye veya ilgili kamu tüzel kişilerine veya varsa tapuda malik gözükken kişinin mirasçılara karşı açılır (TMK m. 713, II). Bu

¹⁶⁰ Kuru, Nizasız Kaza, s. 88.

davada davalılar ile itiraz edenlerin, taşınmazın kendi adlarına tescil edilmesini istemeleri mümkündür (TMK m. 713, VI).

Buna göre taşınmazın tamamının ya da bir kısmının tapuda kendi adına tescili için mahkemeye başvurulması üzerine mahkemenin vereceği karar sübjektif hakkın yokluğu kriterine göre bir çekişmesiz yargı işidir¹⁶¹. Buna karşılık, yapılan bu başvurunun ilanı üzerine başvuruya itiraz edilirse iş çekişmesiz yargı alanından çıkarak çekişmeli yargı alanına girer¹⁶².

2) İpotekli Borç Senedi ve İrat Senedinin İptali

Bir ipotekli borç senedi veya irat senedi ya da faiz kuponu kaybolmuş yahut borcu sona erdirmek niyeti olmaksızın yok edilmişse alacaklı, senedin iptali ile borçlunun borcu ödemeye mahkûm edilmesini ya da borç henüz muaccel değilse yeni bir ipotekli borç senedi veya irat senedi veya faiz kuponu düzenlenmesini hâkimden talep edebilir (TMK m. 925). Senedin iptalinde hamile yazılı kıymetli evrakın iptali usulü (TTK m. 661-669) uygulanır (TMK m. 925, II). Bu, birinci iptal sebebidir. Diğer bir iptal sebebi ise Türk Medeni Kanunu'nun 926'ncı maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, alacaklının kim olduğu on seneden beri bilinmiyorsa ve bu süre içinde faiz talep edilmemişse ipotekli borç senedi ve irat senedinin iptali istenebilir. Fakat bunun için gaiplik hükümlerine göre (TMK m. 33) ilân yapılması gerekir. Yapılan ilana rağmen alacaklı kendisini bildirmez ve büyük bir ihtimalle artık alacak hakkının kalmamış olduğu anlaşılırsa ipotekli borç senedi ve irat senedinin iptaline karar verilir¹⁶³.

İpotekli borç senedi ve irat senedinin iptali ihtilâf yokluğu kriterine göre çekişmesiz yargı işidir¹⁶⁴.

3) Tapu Sicilindeki Kayıtların Düzeltilmesi İçin Hakkın Sona Erdiğinin Tapu Memurunun Talebi Üzerine Tespiti

Aynı hakların sona ermesi başlığını taşıyan Türk Medeni Kanunu'nun 1026'ncı maddesi uyarınca, bir aynı hakkın sona ermesiyle tescil her türlü hukukî değerini kaybettiği takdirde, yüklü taşınmaz maliki, terkini isteyebilir. Tapu memuru bu istemi yerine getirirse, her ilgili, bu işlemin

¹⁶¹ Eski Medeni Kanun bakımından bkz. Kuru, Nizasız Kaza, s. 94.

¹⁶² Kuru, Nizasız Kaza, s. 95; Budak, Armağan, s. 295.

¹⁶³ Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, Eşya Hukuku, s. 799-800.

¹⁶⁴ Kuru, Nizasız Kaza, s. 97.

kendisine tebliği tarihinden başlayarak otuz gün içinde terkine karşı dava açabilir. Tapu memuru, re'sen hâkime başvurarak aynî hakkın sona erdiğinin belirlenmesine ilişkin karar verilmesini istemeye ve hâkimin vereceği karara dayanarak terkin işlemini yapmaya yetkilidir.

Tapu sicilindeki kayıtların düzeltilmesi için hakkın sona erdiğinin tapu memurunun talebi üzerine tespiti ihtilâf yokluğu ve önleyici tesir kriterleri uyarınca çekişmesiz yargı işidir.

V- SONUÇ

Medeni yargı klasik ayırma göre “çekişmeli yargı” ve “çekişmesiz yargı” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bununla birlikte “çekişmesiz yargı” kavramı yanıltıcı mahiyettedir. Zira çekişmesiz yargı olarak nitelendirilen bazı işler aslında “çekişmeli”dir. Çekişmesiz yargının mahiyetini açıklamak üzere onun adli faaliyet, idari faaliyet ve adli-idari faaliyet olduğu görüşleri ileri sürülmüştür. Pozitif hukukumuz da dikkate alınmak kaydıyla çekişmesiz yargının yargısal bir faaliyet olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, tüm çekişmesiz yargı işleri “yargı” ve “yargılama” faaliyeti olarak değerlendirilemez. Zira çekişmesiz yargı işi olarak düzenlenmiş işler arasında esasen idarî faaliyet niteliğinde olanlar da vardır. Bu itibarla, çekişmesiz yargı işlerinin bir kısmının mahkemelerden alınarak noterlere yahut “yardımcı adalet memurları”na bırakılması daha doğru olacaktır¹⁶⁵. Sayıları günbegün artan Adalet Meslek Yüksek Okulları bu konuda ihtiyaç duyulacak personelin temini konusunda büyük rol oynayabilecektir. Nitekim Alman hukukunda da 1957 yılından beri yardımcı adalet memurları çekişmesiz yargı işlerinde özel bir organ olarak görev yapmaktadır¹⁶⁶. Ülkemiz açısından da bazı çekişmesiz yargı işlerinin mahkemelerden alınarak noterlere yahut Adalet Meslek Yüksek Okulu mezunlarından yararlanılmak suretiyle ihdas edilecek yardımcı adalet memurluğu personeline tevdi edilmesi düşünülmelidir.

¹⁶⁵ Budak, Toplantı, s. 187.

¹⁶⁶ Yıldırım, s. 28.

KISALTMALAR CETVELİ

AcP	: Archiv für die Civilistische Praxis
B.	: Baskı
bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
c.	: cümle
JuS	: Juristische Schulung
JZ	: Juristische Zeitung
K.	: Kanun
Karş.	: Karşılaştırınız
m.	: madde
NHK	: Nüfus Hizmetleri Kanunu
NJW	: Neue Juristische Wochenschrift
RG	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
sa.	: sayı
Türk Medeni Kanunu	: Türk Medeni Kanunu
TST	: Tapu Sicil Tüzüğü
Türk Ticaret Kanunu	: Türk Ticaret Kanunu
ZZP	: Zeitschrift für Zivilprozessrecht

KAYNAKÇA

- Akipek, Jale/ Akıntürk, Turgut. (2007). *Türk Medeni Hukuku, Birinci Cilt, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*. (6.bs). İstanbul, (Akipek/Akıntürk, Medeni Hukuk).
- Akipek, Jale/ Akıntürk, Turgut. (2009). *Eşya Hukuku*. (1. bs) İstanbul, (Akipek/Akıntürk, Eşya Hukuku).
- Alangoya, Yavuz. (2005). İsviçre Hukukunda Çekişmesiz Yargıya İlişkin Düşünceler. *Medenî Usul ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-IV*, 30 Eylül-11 Ekim, 110-126, (Alangoya, Toplantı).
- Alangoya, Yavuz/ Yıldırım, Kamil/ Deren-Yıldırım, Nevhis. (2006). *Hukuk Muhakemeleri Kanun Tasarısı Değerlendirmeler ve Öneriler*. İstanbul, (Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, Değerlendirmeler).
- Alangoya, Yavuz/ Yıldırım, Kamil/ Deren-Yıldırım, Nevhis. (2009). *Medenî Usul Hukuku Esaslar*. (7. bs) İstanbul, (Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, Esaslar).
- Ansay, Sabri Şakir. (1960). *Hukuk Yargılama Usulleri* (7. bs) Ankara.
- Arslan, Ramazan / Tanrıver, Süha. (2001). *Yargı Örgütü Hukuku* (2. bs) Ankara.
- Atalı, Murat. (2005). Avusturya Hukukunda Çekişmesiz Yargı. *Medenî Usul ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-IV*, 30 Eylül-11 Ekim, (49-105).
- Azrak, Ülkü. (1969) Yargı ve idare: 2 Fonksiyonun karşılaştırılması üzerine bir teorik deneme. *İÜHFİM*. (1-4), 129-155.
- Baermann, Johannes. (1955) Echtes Streitverfahren in der Freiwilligen Gerichtbarkeit. *AcP*, (154), 373-421.
- Balta, Tahsin Bekir. (1972). *İdare Hukuku Genel Konular*. Ankara.
- Bernhardt, Wolfgang. (1951). *Grundriss des Zivilprozessrechts*. Tübingen.
- Bettermann, (1957). Die freiwillige Gerichtsbarkeit im Spannungsfeld zwischen Verwaltung und Rechtsprechung. *FS für Friedrich Lent zum 75. Geburtstag*. München.

- Bilge, Necip / Önen, Ergun. (1978). *Medeni Yargılama Hukuk u* (3. bs). Ankara.
- Blomeyer, Karl (1938). Freiwillige Gerichtsbarkeit und Zivilprozess. *Festschrift für Justus Wilhelm Hedemann*, Jena, 191-205.
- Bork, Reinhard. (2004). Die Erneuerung der Freiwilligen Gerichtsbarkeit aus der deutscher Sicht. *ZZP*, 117, 399-420
- Bötticher, Eduard. (1956) Abaenderbarkeit und Rechtskraft im Funktionsbereich der Freiwilligen Gerichtbarkeit. *JS*, 582-588.
- Budak, Ali Cem. (2004). Prof. Dr. Baki Kuru'nun Nizasız Kaza İsimli Eserinden Beri Çekişmesiz Yargı Alanında Meydana Gelen Başlıca Değişiklikler. *75. Yaş Günü için Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı*, 273-306, (Budak, Armağan).
- Budak, Ali Cem. (2005). Türk Hukukunda Çekişmesiz Yargı. *Medenî Usul ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-IV*, Ankara. 128-187, (Budak, Toplantı).
- Canstein, Raban von (1880). *Lehrbuch der Geschichte und Theorie des Oesterreichischen*. C. I. Berlin.
- Dural, Mustafa/ Ögüz, Tufan/ Gümüş, Mustafa Alper. (2010). *Türk Özel Hukuku*. İstanbul.
- Dural, Mustafa/ Öz, Turgut. (2009). *Türk Özel Hukuku*. (4. bs) İstanbul.
- Fasching, Hans. (1990). Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts. (2. bs) Wien.
- Gasser, Dominik / Rickli, Brigitte. (2010). *Schweizerische Zivilprozessordnung, Kurzkommentar* (1. Bs) Zürich / St. Gallen.
- Giritli, İsmet/ Bilgen, Pertev/ Akgüner, Tayfun. (2008) *İdare Hukuku*. (3. bs) İstanbul.
- Gözler, Kemal. (2009). *İdare Hukuku*. (2. bs). Bursa.
- Gözübüyük, Şeref/ Tan, Turgut. (2008) *İdare Hukuku* (6. bs) Ankara.
- Grunsky, Wolfgang. (2008). *Zivilprozessrecht*. (13. bs). Köln-München.

- Guldener, Max. (1954). *Grundzüge der Freiwilligen Gerichtsbarkeit der Schweiz*. Zürich.
- Habscheid, Walther (1954). Zum Streitverfahren der Freiwilligen Gerichtsbarkeit *JS*, 689-691.
- Hanağası, Emel. (2009). *Davada Menfaat*. Ankara.
- Karafakih, İsmail Hakkı. (1952). *Hukuk Muhakemeleri Usulü*. Ankara.
- Karşlı, Abdurrahim. (2011). *Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı* (2. bs). İstanbul.
- Klein Franz/Engel, Friedrich. (1927). *Der Zivilprozess Oesterreichs*. Mannheim.
- Kollhoser, Helmut. (1980). Zur Problematik eines "Allgemeinen Teiles" in einer Verfahrensordnung für die Freiwillige Gerichtsbarkeit. *ZZP*. (3), 265-311.
- Konuralp, Haluk/Tercan, Erdal. (2003). Türk Medeni Kanunu'nun Başlangıç Hükümleri ile Kişiler Hukuku Hükümlerinin Medenî Usul ve İcra-İflâs Hukuku Açısından Değerlendirilmesi. *Medeni Usul ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı I*, Eskişehir, 3-37.
- König, Bernhardt. (1979). Grundlagen des österreichischen Ausserstreitverfahrens. *ZZP*,(3), 306-321.
- Kummer, Max. (1984). *Grundriss des Zivilprozessrecht*. (4. bs) Bern.
- Kurt Konca, Nesibe. (2009). *Medenî Usûl Hukukunda Alenîyet İlkesi*, Ankara.
- Kuru, Baki. (1961). *Nizasız Kaza*. Ankara. (Kuru, Nizasız Kaza).
- Kuru, Baki. (2001). *Hukuk Muhakemeleri Usulü*. İstanbul. (Kuru, Usul I).
- Kuru, Baki/ Arslan, Ramazan/ Yılmaz, Ejder. (2012). *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*. (23. bs). Ankara
- Kuru, Baki / Budak, Ali Cem. (2010). *Tespit Davaları*. (2. Bs) İstanbul.
- Lent, Friedrich / Habscheid Walter. (1962). *Freiwillige Gerichtsbarkeit* (4.bs) München-Berlin.

- Leopold Schwab. (1960). *Das Verhaeltnis der Freiwilligen Gerichtsbarkeit zur Stretigen Gerichtsbarkeit – eine Frage der Verfahrensart*. Bonn.
- Lindacher, Walther. (1978). *Verfahrengrundsuetzein der Freiwilligen Gerichtbarkeit*. *JuS*, (9), 557-584.
- Meriç, Nedim (2011), *Tasarruf İlkesi*. Ankara.
- Musielak, Hans-Joachim. (2004). *Grundkurs. ZPO*. (7. bs). München.
- Niese, Werner(1960). *Beurkundung als Rechtspflegeakt*. *ZZP*, (1-2), 1-45.
- Nikisch, Arthur. (1952). *Zivilprozessrecht* (2.bs.). Tübingen.
- Oğuzman, Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay-Özdemir, Saibe. (2009). *Kişiler Hukuku*, İstanbul. (Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, Kişiler Hukuku).
- Oğuzman, Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay-Özdemir, Saibe. (2009). *Eşya Hukuku*, İstanbul. (Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, Eşya Hukuku).
- Onar, Sıddık Sami. (1966). *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, C. I (3.bs.), İstanbul.
- Onar, Sıddık Sami/ Belgesay, Mustafa Reşit. (1944). *Adliye Hukukunun Umumi Esasları*. İstanbul.
- Öden, Merih. (2010). *Anayasa Hukuku Açısından Çekişmesiz Yargı. Prof. Dr. Tunçer Karamustafaoğlu'na Armağan*. Ankara.
- Özbudun, Ergun. (2008). *Türk Anayasa Hukuku*. (9. bs). Ankara.
- Özekes, Muhammet. (2003). *Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı*. Ankara. (Özekes, Hukuki Dinlenilme).
- Özekes, Muhammet. (2008). *Çekişmesiz Yargıda İlgililerin Kanun Yoluna Başvuru Hakkı. Bilge Öztan'a Armağan*, 685-691. (Özekes, Armağan).
- Öztan, Bilge. (1997). *Şahsın Hukuku* (7. bs). Ankara, (Öztan, Şahsın Hukuku).
- Öztan, Bilge. (2007). *Aile Hukuku* (4. bs). Ankara, (Öztan, Aile Hukuku).
- Pekcanitez, Hakan/ Atalay, Oğuz/ Özekes Muhammet. (2012). *Medeni Usul Hukuku* (13. bs). Ankara.

- Pikar, Heinz/ Henn, Karl-Eugen. (1963). *Lehrbuch der Freiwilligen Gerichtsbarkeit*. Köln-Berlin-München.
- Postacıoğlu, İlhan. (1975). *Medeni Usul Hukuku Dersleri*. (6. bs). İstanbul.
- Rosenberg, Leo. (1956). *Lehrbuch des deutschen Zivilprozessrecht*. München.
- Rosenberg, Leo/Schwab, Karl Heinz/Gottwald, Peter. (2010). *Lehrbuch des deutschen Zivilprozessrecht* (17. bs). München.
- Stahelin, Roland. (1941). *Die systematische Darstellung der Behandlung der nichtstreitigen Gerichtsbarkeit im schweizerischen Recht*. Zürich.
- Stein, F. (1928). *Grundriss des Zivilprozessrechts und des Konkursrechts*. (3. bs). Tübingen.
- Tanör, Bülent/ Yüzbaşıoğlu, Necmi. (2009). *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku* (9.bs). İstanbul.
- Tanrıver, Süha. Yeni Medeni Kanun'un Mirasa İlişkin Hükümlerde Getirmiş Olduğu Değişikliklerin Medeni Usul ve İcra-İflâs Hukuku Açısından Etkilerinin Tespiti ve Değerlendirilmesi. *Medeni Usul ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-I*, Eskişehir 9-10 Kasım 2002, s. 113-129. (Tanrıver, Toplantı).
- Tanrıver, Süha. (2005) Noterlerin İşlevleri Alanında Yeni Gelişmeler. *Makalelerim I*. (Tanrıver, Makalelerim).
- Tanrıver, Süha. (2010). Türk Hukuku Bağlamında Çekişmesiz Yargı ve Noterlik. *Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan*. Ankara. (Tanrıver, Armağan).
- Üstündağ, Saim. (1959). *Tapu Kütüğünün Tashihi Davası*. İstanbul. (Üstündağ, Dava).
- Üstündağ, Saim. (2000). *Medeni Yargılama Hukuku Ders Kitabı*. (7. bs) İstanbul. (Üstündağ, Ders Kitabı).
- Wach, Adolf. (1885). *Handbuch des Deutschen Civilprozessrechts*.
- Walther, Fridolin (2004). Die Aktuelle Stuation der Freiwilligen Gerichtbarkeit nach schweizerischem Recht. *ZZP*, 2004/3. 421-443.

Wettstein, Half Rudolf. (1957). *Die Aufgabe der freiwilligen Gerichtsbarkeit als Teil des Zivilverfahrens*. Zürich.

Wolff, Karl. (1948). *Grundriss des österreichischen Zivilprozessrechts*. (2. bs) Wien.

Yıldırım, Kamil. (2005). Alman Hukukunda Çekişmesiz Yargı. *Medeni Usul ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-IV*, Ankara / 30 Eylül – 11 Ekim 2005, s. 18-48.

